

Nr 43

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om handel med arbeten av guld, silver eller platina, m. m.; given den 1 mars 1974.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över industriärenden,

dels föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt,

dels inhämta riksdagens yttrande över vad föredragande departementschefen förordat.

Under konungens frånvaro:

BERTIL

RUNE B. JOHANSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

Genom propositionen läggs fram förslag till en ny lag om handel med arbeten av guld, silver eller platina. I enlighet med vad riksdagen uttalat år 1972 föreslås att den nuvarande obligatoriska kontrollstämplingen bibehålls.

Lagen avses bli tillämplig på yrkesmässig handel med arbeten av guld, silver eller platina. Sådana arbeten skall liksom f. n. vara underkastade kontroll med avseende på tillverkning, försäljning och import.

Den föreslagna nya lagen har karaktären av en ramlag innehållande de grundläggande bestämmelserna angående ädelmetallkontrollen. De detaljföreskrifter som behövs avses bli meddelade i en tillämpningskungörelse.

En betydande del av kontrollstämplingen sker f. n. utan att föremålen dessförinnan har undersökts. I propositionen läggs fram förslag som syftar till en effektivare kontroll av ädelmetallarbeten än den som nu sker.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1974.

Förslag till

Lag om handel med arbeten av guld, silver eller platina

Härigenom förordnas som följer.

1 § Denna lag äger tillämpning på yrkesmässig handel med arbeten av guld, silver eller platina som innehåller, när fråga är om arbete av guld, 200 tusendelar eller mer fint guld, silver, 400 tusendelar eller mer fint silver, och platina, 400 tusendelar eller mer fin platina,

om guld, silvret eller platinan ingår i arbetet på annat sätt än enbart såsom plätering, förgyllning, försilvring eller platinering.

Arbete som avses i första stycket är underkastat kontroll enligt denna lag med avseende på tillverkning, försäljning och införsel hit till riket.

Lagen gäller ej sådana arbeten som är avsedda utslutande för medicinsk, vetenskaplig eller industriell användning eller uppenbarligen har antikvariskt värde.

2 § Med ädelmetallarbete avses i denna lag arbete av guld, silver eller platina som innehåller, om det är utfört av

guld, 750 tusendelar eller mer fint guld,

silver, 830 tusendelar eller mer fint silver,

platina, 950 tusendelar eller mer fin platina,

med en tillåten avvikelse nedåt för guld och platina av fem tusendelar samt för silver av åtta tusendelar.

3 § Endast ädelmetallarbete får förses med stämplor enligt denna lag.

Annat arbete av guld, silver eller platina än sådant ädelmetallarbete som är försett med föreskrivna stämplor får icke saluhållas eller försäljas inom riket eller införas till riket.

Ädelmetallarbete eller arbete som icke till utseendet tydligt skiljer sig från sådant får icke förses med stämpel eller annat märke som lätt kan förväxlas med stämpel enligt denna lag.

4 § Ansvarsstämplor för här i riket tillverkat ädelmetallarbete är tillverkarstämpel, årsbeteckning, finhaltsstämpel och ortsmärke. Finns ej tillräckligt utrymme på arbetet, får ortsmärke och årsbeteckning utelämnas.

Ansvarsstämpel för ädelmetallarbete som införts till riket är finhaltsstämpel.

5 § Tillverkarstämpel får innehålla endast bokstäver. Sådant stämpel skall vara godkänd av och registrerad hos den i 19 § angivna tillsynsmyndigheten.

6 § Årsbeteckning skall ange tillverkningsåret och skall vara en av bokstäverna A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, X, Y, Z med efterföljande siffra eller siffror. Bokstäverna skall användas i följd, en för varje år, varvid bokstaven A anger år 1759. Siffra eller siffror som fogas vid bokstaven skall ange den omgång bokstavsserien är i användning sedan år 1759.

7 § Finhaltsstämpel skall ange finhalten.

Som finhaltsstämplar skall användas för guldarbeten 18 K, 20 K och 23 K, utmärkande en finhalt av lägst 750, 840 respektive 975 tusendelar,

för silverarbeten 830 och 925, utmärkande en finhalt av lägst 830 respektive 925 tusendelar, samt

för platinaarbeten 950, utmärkande en finhalt av lägst 950 tusendelar,

med en tillåten avvikelse nedåt för guld och platina av fem tusendelar samt för silver av åtta tusendelar.

I fråga om ädelmetallarbete som införes till riket får myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer medge att annan finhaltsstämpel än sådan som anges i andra stycket användes.

8 § Ortsmärke fastställs av den i 19 § angivna tillsynsmyndigheten.

9 § I ädelmetallarbete får förutom delar av guld, silver eller platina samt legeringar av dessa metaller ingå delar av annan metall eller annat ämne under förutsättning att varje sådan del är lätt skönjbar och till utscendet tydligt skiljer sig från ädelmetallen.

På metallidel som icke är ädelmetallarbete skall vara inslaget beteckningen "METALL" eller "MET" eller metallens benämning eller kemiska beteckning, om tillverkningstekniska skäl icke utgör hinder för detta.

10 § Ansvarsstämplarna skall på ädelmetallarbete anbringas av tillverkaren eller genom importörens försorg. Som tillverkare anses därvid även den som yrkesmässigt givit annan i uppdrag att utföra ädelmetallarbete (legotillverkning).

11 § Tillverkare skall tillse att utfört ädelmetallarbete motsvarar åsatta ansvarsstämplarna. Detsamma gäller importör i fråga om ädelmetallarbete som införts till riket.

Den som saluhåller eller säljer ädelmetallarbete skall tillse att föreskrivna stämplarna är åsatta arbetet.

12 § Ädelmetallarbete som tillverkats i riket eller som införes hit och vars vikt uppgår för guld- eller platinaarbete till ett gram eller däröver och för silverarbete till 15 gram eller däröver, skall kontrolleras av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer.

Motsvarar ädelmetallhalten åsatt finhaltsstämpel och motsvarar arbetet i övrigt gällande föreskrifter, skall myndigheten förse arbetet med kontrollstämpel.

När särskilda skäl föreligger får Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer beträffande viss ort medge att ädelmetallarbete förses med kontrollstämpel sedan prov för kontroll av ädelmetallhalten tagits och kontroll skett av att arbetet i övrigt motsvarar gällande föreskrifter.

Kontrollstämpel utgöres av tre kronor i trepassformad sköld för inom riket tillverkat arbete och i oval sköld för hit infört arbete med ett efterföljande S för silverarbete och P för platinaarbete.

13 § På begäran skall även annat ädelmetallarbete än som avses i 12 § kontrolleras och, om arbetet motsvarar gällande föreskrifter, förses med

kontrollstämpel. Detsamma gäller ädelmetallarbete som ej är föremål för yrkesmässig handel. Sådant arbete behöver ej vara försett med annan ansvarsstämpel än finhaltsstämpel.

14 § Ädelmetallarbete, vars vikt ej uppgår till vad som anges i 12 § första stycket, samt annat arbete av guld, silver eller platina skall då det införes till riket kontrolleras i fråga om finhalten.

15 § Kontroll enligt 12—14 §§ får ske genom stickprov när sådan kontroll kan anses tillräcklig.

16 § Ingår i arbete skilda ädelmetaller skall kontrollstämplingsplikten bedömas särskilt för varje sådan metall.

17 § Kan kontrollstämpling ej ske utan att arbetet skadas, skall kontrollmyndigheten i stället utfärda bevis om att arbetet uppfyller fordringarna för kontrollstämpling.

18 § För undersökning enligt 12—14 §§, kontrollstämpling eller kontrollbevis utgår kontrollavgift.

19 § Tillsyn över efterlevnaden av denna lag utövas av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer.

Tillsynsmyndigheten äger tillträde till lokal, där arbete av guld, silver eller platina tillverkas, säljes eller förvaras, och får därifrån medtaga sådant arbete för undersökning.

Den hos vilken tillsyn sker är skyldig att därvid lämna det biträde som behövs.

20 § Den som yrkesmässigt inom riket tillverkar eller försäljer ädelmetallarbete eller till riket inför sådant arbete eller annat arbete av guld, silver eller platina skall vara registrerad hos tillsynsmyndigheten. För registrering utgår årlig registreringsavgift.

Föreligger ej längre registreringsskyldighet enligt första stycket, skall den registrerade senast två veckor efter det att registreringsskyldigheten upphört anmäla detta hos tillsynsmyndigheten.

21 § Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer fastställer avgifter enligt denna lag.

22 § Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer får medge undantag eller avvikelser från denna lag, om det är påkallat med hänsyn till överenskommelse med främmande stat eller till internationellt ekonomiskt samarbete eller om eljest särskilda skäl föreligger.

Medgivande enligt första stycket får förenas med villkor.

23 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 3, 7, 9—11 eller 20 §§ eller mot villkor som meddelats med stöd av 22 §,

2. använder tillverkarstämpel, årsbeteckning eller finhaltsstämpel som ej är utformad enligt föreskrifterna i 5, 6 respektive 7 §,

3. använder tillverkarstämpel som ej är godkänd och registrerad enligt 5 §,

4. använder ortsmärke som ej är fastställt enligt 8 §, dömes till böter eller fängelse i högst sex månader, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet undcrlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 19 § dömes till böter, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

I ringa fall dömes ej till ansvar.

24 § Arbete av guld, silver eller platina, som saluhålles i strid mot denna lag, eller värdet därav skall förklaras förverkat, om det ej är uppenbart obilligt.

25 § Arbete av guld, silver eller platina får icke utan tillstånd av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer tagas om hand på sätt som avses i 3 § andra stycket tullagen (1973: 670). I övrigt gäller i fråga om rätten att hantera oförtullat sådant arbete lagen (1973: 980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor m. m.

26 § Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1974.

Genom lagen upphäves

1. lagen (1971: 1082) om handel med ädelmetallarbeten,
2. förordningen (1956: 328) om kontroll å ädelmetallarbeten,
3. ädelmetallstadgan (1956: 329),
4. förordningen (1901: 20) angående förbud mot anbringande av vissa stämplor eller märken å förgyllda och försilvrade med flera arbeten av oädel metall m. m.

De under 2 och 3 angivna författningarna gäller fortfarande i fråga om ädelmetallarbete, som åsatts stämplor med stöd av någon av dessa författningar eller som före denna lags ikraftträdande införts till riket eller inlämnats för kontrollstämpling.

I fråga om skyldighet att anbringa finhaltsstämpel på ädelmetallarbete av silver eller platina får äldre bestämmelser tillämpas om arbetet införes till riket eller inlämnas för kontrollstämpling före utgången av år 1974.

Utdrag av protokollet över industriärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland, i statsrådet den 1 mars 1974.

Närvarande: statsministern PALME, ministern för utrikesärenden ANDERSSON, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASP-LING, GEIJER, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, CARLSSON, FELDT, SIGURDSEN, GUSTAFSSON, ZACHRISSON, HJELM-WALLÉN.

Chefen för industridepartementet, statsrådet Johansson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *förslag till lag om handel med arbeten av guld, silver eller platina, m. m. och anför.*

1 Inledning

Sedan lång tid tillbaka är ädelmetallarbeten, dvs. guld-, silver- och platinaarbeten underkastade kontroll vid tillverkning, försäljning och import. Reglerna om den statliga kontrollen av ädelmetallarbeten finns f. n. i förordningen (1956: 328) om kontroll å ädelmetallarbeten och den i anslutning därtill utfärdade ädelmetallstadgan (1956: 329).

Den gällande förordningen föreskriver att ädelmetallarbeten med vissa undantag skall underkastas obligatorisk kontrollstämpling. Enligt beslut av 1971 års riksdag skulle bl. a. den nämnda förordningen den 1 juli 1973 ersättas av en ny lag (1971: 1082) om handel med ädelmetallarbeten. Enligt denna lag skulle kontrollstämpling ske på begäran i varje särskilt fall (prop. 1971: 165, NU 1971: 50, rskr 1971: 356).

Sedan 1972 års riksdag uttalat sig för ett bibehållande av den obligatoriska kontrollen (mot. 1972: 1349, NU 1972: 57, rskr 1972: 305) har ikraftträdandet av den år 1971 antagna lagen skjutits upp till den 1 juli 1974 för att göra det möjligt att närmare undersöka vilka lagstiftnings- och andra åtgärder som måste vidtas med anledning av riksdagens uttalande. Denna undersökning har utförts av en arbetsgrupp inom industridepartementet. Resultatet av arbetsgruppens arbete har redovisats i promemorian (Ds I 1973: 3) Ädelmetallkontroll, som innehåller bl. a. förslag till ny lag om handel med ädelmetallarbeten. Förslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av Göta hovrätt, rikspolisstyrelsen, generaltullstyrelsen, riksantikvarieämbetet och

statens historiska museum, kommerskollegium, patent- och registreringsverket, näringsfrihetsombudsmannen, konsumentombudsmannen, konsumentverket, statens provningsanstalt, fullmäktige i riksbanken, guldsmedsbranschens leverantörförening, AB Guld-Fynd, svenska metallindustriarbetareförbundet, svenska museiföreningen, Sveriges allmänna exportförening, Sveriges grossistförbund och tjänstemännens centralorganisation (TCO). Vidare har gemensamma yttranden över promemorian avgetts av guldsmedsmästarnas riksförbund och Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund samt av Skånes och Stockholms handelskammare. Yttranden i ärendet har dessutom inkommit från chefen för myntverket, myntdirektör Benkt Ulvfot, och Sveriges urgrossisters förening.

2 Nuvarande ordning

Förordningen om kontroll å ädelmetallarbeten innehåller bestämmelser bl. a. om finhalt, ansvarsstämpling och kontrollstämpling, förfarandet med underhaltiga arbeten, avgifter, tillsyn och ansvar.

Som ädelmetallarbeten anses enligt förordningen arbeten av platina, guld och silver om de består av en metallegering som innehåller beträffande guldarbeten minst 200/1000 fint guld och beträffande platina- och silverarbeten minst 400/1000 fin sådan metall. Ädelmetallerna skall ingå i arbetet på annat sätt än enbart såsom plättering, platineringsring, förgyllning eller försilvring. Ädelmetallarbeten är underkastade kontroll vid tillverkning, försäljning och import. Undantag från bestämmelserna gäller bl. a. för ädelmetallarbeten som tillverkas för export, utländska mynt och medaljer, arbeten som uppenbarligen har antikvariskt värde, instrument och apparater för vetenskapliga eller industriella ändamål, reservoarpenor, glasögonbågar m. fl. särskilt angivna varor. Statens provningsanstalt kan föreskriva ytterligare undantag för föremål med ett ringa ädelmetallvärde i förhållande till arbetets övriga värde.

I fråga om finhalten gäller att ädelmetallarbete inte får tillverkas av metallegering med lägre finhalt än 950/1000 fin platina för platinaarbete, 750/1000 fint guld (= 18 karat) för guldarbete och 830/1000 fint silver för silverarbete med en tolerans för platina och guld av 5/1000 och för silver av 8/1000. Om ädelmetallarbete inte har lägst den finhalt som föreskrivs är arbetet underhaltigt. Särskilda regler gäller för lödning på ädelmetallarbete och vid förening av ädelmetall med annan ädelmetall eller annat ämne. Om ämnet utgörs av annan metall, skall beteckningen "Metall" eller annan beteckning finnas inslagen, såvida tillverknings tekniska skäl inte gör detta omöjligt.

Ädelmetallarbete som inte uppfyller de angivna fordringarna får inte försälas eller importeras. Undantag har gjorts för försäljning under

hand eller på auktion av ädelmetallarbeten som tagits i mät eller tillhör konkursbo eller dödsbo utan att ha tillverkats eller inköpts för boet. Det är vidare tillåtet att till riket införa bl. a. tävlingspris och föremål som är avsedda för eget eller närståendes personliga bruk. Om särskilda skäl föreligger, kan statens provningsanstalt medge ytterligare undantag.

När det gäller stämpling av ädelmetallarbeten skiljer förordningen mellan ansvarsstämplar, som tillverkaren skall anbringa, och kontrollstämplar, som anbringas av statens provningsanstalt eller av särskilda kontrollstämplingsförrättare. Inom riket tillverkade arbeten skall förses med **a n s v a r s s t ä m p l a r** i form av ortsmärke, tillverkarens namnstämpel (tillverkarstämpel), årsbokstav och i fråga om guldarbeten även finhaltsstämpel. Vid brist på utrymme får dock ortsmärke och årsbokstav utlämnas. Importerat ädelmetallarbete får inte vara försett med eller efter införseln förses med annan ansvarsstämpel än finhaltsstämpel. I förordningen lämnas närmare föreskrifter om stämplarnas utseende. Ortsmärke bestäms för varje särskild tillverkningsort av provningsanstalten. Tillverkarstämpel skall vara godkänd av och registrerad hos provningsanstalten. Tillverkaren är ansvarig för att utfört arbete motsvarar åsatta ansvarsstämplar.

K o n t r o l l s t ä m p e l bestyrker att arbetet uppfyller fordringarna enligt förordningen. Sådan stämpel skall anbringas på alla arbeten av ädelmetall, både inom riket tillverkade och hit importerade, med undantag för sådana arbeten av guld eller platina som väger mindre än ett gram och arbeten av silver med en vikt under 15 gram. Vidare undantas halvfabrikat och sådana ädelmetallarbeten, t. ex. för personligt bruk importerade arbeten, som inte omfattas av bestämmelserna om finhalt. På begäran kan även sådana föremål kontrollstämplas liksom föremål under angivna viktgränser. Kontrollstämpeln består av tre kronor i hjärtformig (trepassformad) sköld för inhemska guldarbeten och i oval sköld för importerade arbeten. Platina- och silverarbeten förses med samma stämpel, kompletterad med P resp. S.

Kontrollstämpling utförs i Stockholm av statens provningsanstalt och på vissa andra orter — f. n. cirka 100 — av särskilda kontrollstämplingsförrättare, som utses av provningsanstalten. Vid inlämnande för kontrollstämpling skall arbetet vara försett med ansvarsstämplar och företes till alla delar. Ädelmetallarbeten som kommer från utlandet till tullmyndighet skall sändas till statens provningsanstalt på importörens bekostnad för kontroll och eventuell stämpling. Utan stämpling skall provningsanstalten kontrollera finhalten i bl. a. importerat halvfabrikat.

Arbeten som kontrollstämplas av statens provningsanstalt skall före stämplingen undersökas beträffande finhalt (proberas). Hos kontrollstämplingsförrättarna sker stämpling utan föregående probering. Innan stämpling äger rum tas emellertid prov för probering, som sker i efter-

hand hos statens provningsanstalt. Provtagning får ske som stickprov på sätt provningsanstalten bestämmer. Om kontrollstämpling inte kan ske utan att föremålet skadas, skall i stället kontrollbevis utfärdas om att arbetet uppfyller fordringarna för kontrollstämpling.

Kontrollstämpel eller ansvarsstämpel som åsatts ädelmetallarbeta får utplånas endast om det är nödvändigt vid lagning eller omarbetning av arbetet eller när det skall skrotas.

Ädelmetallarbeta som inte är försett med föreskriven kontrollstämpel eller ansvarsstämpel eller som är försett med stämpel eller annat märke, som inte får åsättas arbetet, får inte försäljas. Utförliga bestämmelser finns om hur det skall förfaras med underhaltiga arbeten. Om ett till försäljning avsett ädelmetallarbeta som omfattas av förordningens bestämmelser befinns vara underhaltigt, skall det slås sönder genom statens provningsanstalts försorg eller enligt dess föreskrifter. Dessförinnan skall probering ske och tillverkaren eller försäljaren underrättas om proberingens resultat. Regler ges också om ändring av oriktig finhaltstämpel och om förfarandet med importerade ädelmetallarbeten, som inte uppfyller de för införsel föreskrivna fordringarna.

Kungl. Maj:t får medge undantag från förordningen bl. a. i fråga om finhalter och stämpling om det påkallas med hänsyn till överenskommelse med främmande stat eller till internationellt ekonomiskt samarbete. Bestämmelsen syftar till att göra det möjligt att från svensk sida delta i det pågående harmoniseringsarbete på ädelmetallområdet, som bedrivs bl. a. inom ramen för den europeiska frihandelsavslutningen EFTA.

För kontrollstämpling och probering skall erläggas kontrollavgift, fast avgift och kontrollstämplingsavgift. En märkningsavgift skall erläggas för varje arbete på vilket anbringas plomb eller annat identifieringsmärke. Enligt kungörelsen (1947: 813) angående avgifter för probering av ädelmetaller m. m. utgår vidare dels särskild avgift för probering utan kontrollstämpling, för bestämning av vikten fin metall och för omsmältning, dels fast avgift.

Den som vill tillverka ädelmetallarbeten för försäljning eller sälja sådana arbeten som är underkastade kontroll enligt förordningen skall göra anmälan till statens provningsanstalt innan han börjar rörelsen. Till anmälan skall fogas vissa uppgifter. Ombud för statens provningsanstalt äger tillträde till alla lokaler, där ädelmetallarbeten tillverkas eller säljs, och får ta med sig sådant arbete för undersökning. Förordningen stadgar straff bl. a. för den som tillverkar och säljer ädelmetallarbeta i strid mot förordningens bestämmelser, förser ädelmetallarbeta med oriktig stämpel, överflyttar eller utplånar stämpel eller bryter mot vissa andra bestämmelser i förordningen.

Kungl. Maj:t eller den Kungl. Maj:t därtill förordnar kan meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för tillämpningen av förordningen.

Sådana föreskrifter har meddelats av Kungl. Maj:t i den förut nämnda ädelmetallstadgan. Den innehåller närmare föreskrifter bl. a. om skyldighet för tillverkare av ädelmetallarbeten att föra arbetsbok, att varje år lämna uppgift till statens provningsanstalt om beräknad tillverkning för export och att föra förteckning över denna tillverkning. Arbetsbok och förteckning skall varje år överlämnas till statens provningsanstalt för granskning. I stadgan ges vidare detaljbestämmelser om ansvarsstämpling, registrering och kontroll av ansvarsstämplar, förfarandet i samband med kontrollstämpling, probering, redovisning av kontrollavgifter m. m.

Till de angivna bestämmelserna om kontroll av ädelmetallarbeten an knyter förordningen (1901:20) angående förbud mot anbringande av vissa stämplars eller märken å förgyllda och försilvrade med flera arbeten av oädel metall m. m. Enligt denna förordning är det förbjudet att förse arbeten som i sitt inre innehåller oädel metall med stämplars liknande de för ädelmetallarbeten föreskrivna ansvars- och kontrollstämplarna eller att utbjuda eller för försäljning införa sådana arbeten med liknande stämplars till riket.

Som tidigare nämnts skall ädelmetallarbete, när det kommer från utlandet till tullmyndighet, sändas till statens provningsanstalt för probering och i förekommande fall stämpling. Förtullning av ädelmetallarbeten som får importeras sker vid en särskild tullavdelning i provningsanstaltens lokaler. Enligt anm. 5 till kap. 71 i tulltaxan (1971:920) anses som legeringar av ädel metall endast sådana legeringar som innehåller en eller flera ädla metaller under förutsättning att halten av någon ädel metall uppgår till minst två viktprocent. Tull utgår f. n. för alla ädelmetallarbeten utom för dem som härrör från länder ingående i EFTA och från Storbritannien och Danmark.

3 Lagen (1971: 1082) om handel med ädelmetallarbeten, m. m.

Riksdagen förelades hösten 1971 förslag till en ny lag om handel med ädelmetallarbeten (prop. 1971: 165). Förslaget omfattade den yrkesmässiga handeln med ädelmetallarbeten och innebar i huvudsak följande.

Den statliga kontrollstämplingen bibehålls men skall inte längre vara obligatorisk utan ske på begäran i varje särskilt fall. Den obligatoriska ansvarsstämplingen för arbeten tillverkade inom landet bibehålls. Ansvarsstämplingen, som omfattar tillverkarstämpel, årsbokstav och finhaltsstämpel, skall kontrolleras genom stickprovundersökningar. Även importörer av ädelmetallarbeten skall förse dessa med ansvarsstämplar. Begreppet ädelmetallvaror förbehålls sådana varor som direkt är underkastade positiva lagbestämmelser. Med ädelmetallarbete förstås sålunda föremål, som innehåller minst 750/1000 fint guld, 830/1000 fint silver eller 950/1000 fin platina med en tolerans för guld och platina av fem tusendelar samt för silver av åtta tusendelar. Från lagen undantas arbe-

ten som uteslutande är avsedda för medicinsk, vetenskaplig eller industriell användning eller har antikvariskt värde. Härutöver kan undantag från lagen medges, om det är påkallat med hänsyn till överenskommelse med främmande stat eller till internationellt ekonomiskt samarbete eller om eljest särskilda skäl föreligger.

Lagen föreslogs träda i kraft den 1 juli 1973. Förordningen om kontroll å ädelmetallarbeten, ädelmetallstadgan och förordningen angående förbud mot anbringande av vissa stämplor eller märken å förgyllda och försilvrade med flera arbeten av oädel metall m. m. skulle samtidigt upphävas. Riksdagen antog lagförslaget med endast en smärre jämkning (NU 1971: 50, rskr 1971: 356).

I en motion (1972: 1349) av herrar Nordgren m. fl. till 1972 års riksdag föreslogs sådana ändringar i den nya lagen att kontrollstämpling av ädelmetallarbeten även i fortsättningen skulle vara obligatorisk. Motionärerna konstaterade att guldvaror är en begärlig vara vid inbrott och att polisens spaning efter häleriguld skulle försvåras om den obligatoriska stämplingen försvann. Riksdagen följde näringsutskottets förslag som innebar att riksdagen i anledning av motionen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till sådan ändring i lagen om handel med ädelmetallarbeten att kontrollstämpling av ädelmetallarbeten även framdeles skulle vara obligatorisk (NU 1972: 57, rskr 1972: 305).

Genom lagen (1973: 276) om ändring i lagen om handel med ädelmetallarbeten har ikraftträdandet av den nya ädelmetallagstiftningen skjutits upp till den 1 juli 1974.

4 Branschens struktur

4.1 Tillverkningen inom landet

Det finns för närvarande drygt 1 000 guldsmedsfirmor i landet, organiserade i tre branschföreningar, nämligen Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund, Guldsmedsmästarnas riksförbund och Guldsmedsbranschens leverantörförening. Dessutom finns ett mindre antal guldsmeder som står utanför branschföreningarna.

De flesta guldsmedsfirmorna har en mycket liten egen tillverkning. Större delen av tillverkningen utförs av ett fåtal stora firmor. Guldcentralen ekonomisk förening, som på riksbankens uppdrag svarar för försäljningen av obearbetat guld till guldsmederna, levererar 25 % av gullet till 3 stora tillverkare, 25 % till 5 något mindre tillverkare och 25 % till ytterligare 8 tillverkare. Återstående 25 % försäljs till ett större antal guldsmeder med liten tillverkning.

Antalet inhemskt tillverkade arbeten är f. n. drygt 3 milj. Den starka koncentrationen av tillverkningen till ett fåtal tillverkare och orter framträder tydligt av fördelningen av kontrollstämplingsintäkterna över lan-

det. År 1972 kom 85—90 % av dessa intäkter från de åtta orter (Stockholm, Göteborg, Malmö, Eskilstuna, Köping, Norrtälje, Falköping och Lidköping) som var och en inlevererade mer än 50 000 kr. i kontrollstämplingsavgifter. Medtas de tre orter (Uppsala, Lindesberg och Vetlanda) som inlevererade mellan 10 000 och 50 000 kr. i sådana avgifter kan konstateras att dessa elva orter svarade för 90—95 % av intäkterna.

Av de nämnda elva orterna har Eskilstuna, Lidköping och Lindesberg huvudsakligen intäkter från silverstämpling och Stockholm, Malmö, Köping och Falköping huvudsakligen intäkter från guldstämpling. I Göteborg, Norrtälje, Uppsala och Vetlanda är fördelningen mera jämn. Norrtälje och Eskilstuna har dessutom en förhållandevis stor stämpling av platina.

Under den senaste femårsperioden har det märkts en tydlig tendens till att en allt större andel av de i Sverige tillverkade ädelmetallarbetena kontrollstämplas utanför Stockholm av kontrollstämplingsförrättare. Budgetåret 1967/68 var denna andel 54 % och 1972/73 76 %.

4.2 Importen av ädelmetallvaror

Kontrollen av importerade arbeten av guld, silver och platina sker uteslutande vid statens provningsanstalt i Stockholm. Omkring en tredjedel av importen går till Stockholmsområdet. Importen sker genom ett tiotal stora och ett antal små importörer. Antalet importerade arbeten uppgick budgetåret 1972/73 till 2,8 milj.

Kontrollen avser endast den yrkesmässiga importen eftersom ädelmetallarbeten inköpta i utlandet av privatpersoner och avsedda för personligt bruk inte omfattas av kravet på kontrollstämpling. Sådana arbeten kan dock frivilligt lämnas till provningsanstalten för kontroll och stämpling. Det har visat sig att andelen underhålliga arbeten bland dessa är stor.

Intäkterna från kontrollstämpling av importerade ädelmetallarbeten uppgick budgetåret 1972/73 till 45 % av de totala intäkterna av kontrollverksamheten. Andelen importerade arbeten har visat en stigande tendens. Budgetåret 1967/68 var motsvarande intäkter 26 % av de totala.

5 Kontrollförfarandet

5.1 Organisationen av den nuvarande ädelmetallkontrollen

I avsnitt 2 har lämnats en redogörelse för det statliga kontrollsystemets uppbyggnad.

Kontrollstämpel anbringas på ädelmetallarbetet för att bestyrka att det motsvarar de i förordningen om kontroll å ädelmetallarbeten upp-

ställda fordringarna. Kontrollstämplingen utförs, som tidigare nämnts, i Stockholm av provningsanstalten och i övrigt på ett 100-tal andra orter i landet av särskilda kontrollstämplingsförrättare. Stämpling hos en kontrollstämplingsförrättare medges endast för registrerade tillverkare på orten och närliggande orter.

Kontrollstämplingsförrättare utses av provningsanstalten efter hörande av länsstyrelsen i det län där kontrollen skall utföras. Krav på kunskaper i probering eller i guldsmedsyrket uppställs inte. Vid tillsättningen får en kontrollstämplingsförrättare en detaljerad instruktion för tillvägagångssätt vid kontrollförrättning samt redskap för provtagning och kontrollstämpling. Därefter håller provningsanstalten kontakt med kontrollstämplingsförrättaren per telefon och utför vid behov inspektion på platsen. Som regel har till förrättare utsetts personer med kommunal eller statlig anställning eller annan form av myndighetsanknytning.

Ersättningen till kontrollstämplingsförrättare är reglerad i ädelmetallstadgan. Den baseras på kontrollstämplingens omfattning och utgör för de flesta förrättare endast några hundratal kronor per år. Totalt uppgår arvoden till kontrollstämplingsförrättarna till ca 125 000 kr. per år.

5.2 Kontrollen av inhemsk tillverkning

Som nämnts i avsnitt 2 sker kontrollen av inhemska arbeten på två sätt. Hos det centrala ädelmetalllaboratoriet vid statens provningsanstalt i Stockholm sker kontrollen av finhalten innan kontrollstämpling utförs, medan hos kontrollstämplingsförrättarna i landsorten kontrollstämpling sker utan föregående probering. I det senare fallet tas dock prov ut av de stämplade ädelmetallarbetena, och dessa prov skickas till provningsanstalten för probering.

Arbeten som inlämnas till provningsanstalten kontrollvägs och vikten förs in i tillverkarens arbetsbok, där arbetena skall vara förtecknade, eller på en särskild blankett. Arbetena besiktigas sedan med avseende på ansvarsstämplar och andra stämplar. Man kontrollerar också att andra föreskrifter, t. ex. beträffande oädla metaller i arbetet, är uppfyllda. Därefter proveras arbetena. Arbeten som förekommer i mindre serier än fem proveras var för sig och i alla sina delar, t. ex. kropp, botten, lock, handtag och pip på en tekanna. Arbeten som förekommer i större serier än fem och som inte skiljer sig åt i fråga om färgnyans proveras stickprovsvis, dvs. en viss andel av arbetena proveras var för sig och i alla sina delar. Konstateras då en för låg halt i någon del av ett arbete proveras samtliga arbeten i serien.

Efter proberingen kontrollstämplas arbetena eller förses med kontrollbevis, om kontrollstämpling ej kan ske utan att de skadas. Arbeten som ej uppfyller gällande fordringar slås sönder.

Arbeten som inlämnas till kontrollstämplingsförrättare behandlas på samma sätt som vid provningsanstalten med den skillnaden, att i stället för probering uttagning sker av prover ur arbetena. Uttagningen sker genom skavning eller klippning. Kontrollstämplingen sker vanligen av tillverkaren under uppsikt av kontrollstämplingsförrättaren, eftersom den sistnämnde i allmänhet saknar den hantverksskicklighet som behövs.

Uppburna avgifter och uttagna prov insänds till statens provningsanstalt i Stockholm, där probering av proven sker. Upptäcks därvid underhalter anmodas tillverkaren att sända in arbetet som provet är taget ifrån till provningsanstalten för noggrannare kontroll. Har arbetet redan sålts måste det, åtminstone när det är fråga om grövre fel, spåras och ersättas med ett fullgott. Får en tillverkare upprepade gånger arbeten underkända hänvisas han dessutom till att i fortsättningen sända in sina arbeten till provningsanstalten för probering och stämpling. Frekvensen underhaltiga prov är emellertid mycket liten, mindre än 0,01 %.

5.3 Kontrollen av importvaror

Importförsändelser, som innehåller eller kan antagas innehålla ädelmetallarbeta eller halvfabrikat av ädelmetall, skall av tullanstalt över-sändas till statens provningsanstalts tullavdelning. Efter uppäckning och tullbehandling sker probering och kontrollstämpling på samma sätt som i fråga om inhemska arbeten.

Importerade arbeten som ej uppfyller gällande fordringar skall återex-porteras. Undantag härifrån kan göras t. ex. för halvfabrikat som skall bearbetas i Sverige och sedan exporteras.

Fördröjningen genom tullbehandling och kontroll uppgår i normala fall till omkring en vecka, men kan under vissa perioder när antalet för-sändelser är stort, speciellt inför julhelgen, uppgå till tre veckor.

5.4 Kontrollstämplingens betydelse för polisens brottsförebyggande verksamhet

Kontrollstämplingen anses påverka omfattningen av två typer av brottslig verksamhet, nämligen försäljning av ädelmetallarbeten tillver-kade av legeringar med för låg finhalt eller av oädel metall, och handel med insmugglad eller stulen ädelmetall, främst guld.

Försäljningen av ädelmetallarbeten med för låg finhalt har såvitt är känt en liten omfattning i Sverige, troligen beroende på den obligatoriska kontrollstämplingen men också på att vinsterna av denna hantering är så små att falsk kontrollstämpling bedöms som alltför riskfylld.

Den förut nämnda motionen till 1972 års riksdag föranleddes ej främst av farhågor för en ökning av sistnämnda typ av brott. Avgörande var i stället det förhållande att polisens möjligheter att avslöja och utreda

handel med stulet guld (häleriguld) skulle minska om den obligatoriska kontrollstämplingen slopades. Möjligheterna att kontrollera hur stor mängd guld som upparbetats till guldsmedsvaror, skulle nämligen försvinna.

Före kontrollstämplingen vägs varje arbete och vikten antecknas i tillverkarens arbetsbok. Efter årets slut skriver tillverkaren under arbetsboken och den skickas in till statens provningsanstalt där den arkiveras. Kvartalsvis redovisar dessutom tillverkaren upparbetad mängd guld till Guldcentralen ekonomisk förening. För att kontrollera att guldet verkligen används till guldsmedsarbeten jämför Guldcentralen för varje guldsmed mängden inköpt guld med den kvartalsvisa redovisningen av upparbetad mängd guld. Är mängden inköpt guld större tyder detta på att guldsmeden använt guld för andra ändamål. Är den däremot mindre har guldsmeden inköpt guld från andra än Guldcentralen. Mindre skillnader kan förklaras av skrotning av gamla arbeten, inköp av auktionsgods etc. Större skillnader kan tyda på inköp av häleriguld.

För att undvika upptäckt tvingas därför den guldsmed som köpt häleriguld att åsätta detta falska kontrollstämplar. Dessa falska stämplarna gör det möjligt att avslöja varor tillverkade av sådant guld. Denna möjlighet visade sig vara mycket värdefull under de razzior efter häleriguld som gjordes av polisen under år 1971. Sammanlagt beslagtogs ett 20-tal falska kontrollstämplar och ca 100 kg guldvaror.

Rikspolisstyrelsen framhöll i sitt remissyttrande över motionen att starka skäl ur polisiär synvinkel talade för ett bibehållande av den obligatoriska kontrollstämplingen av guldvaror. Ett upphävande av denna skulle komma att medföra väsentliga risker för ökad kriminalitet på detta område och allvarlig försämring av polisens möjligheter att förhindra och avslöja sådana brott.

I en skrivelse till industridepartementet den 3 september 1973 understryker rikspolisstyrelsen synpunkterna i sitt tidigare remissyttrande. Styrelsen föreslår vissa förbättringar i nuvarande kontrollsystem, bl. a. att kontrollstämplarna med regelbundna intervaller bör få vissa detaljförändringar, att deras utscende regelbundet bör kontrolleras, att tillverkarnas arbetsböcker bör förvaras hos kontrollstämplingsförrättaren och att tillverkarna åläggs att föra journal över alla inköp och byten av guldarbeten, halvfabrikat och obearbetat guld.

Därutöver föreslår styrelsen vissa åtgärder för kontroll av handeln med guld. Dessa åtgärder berör dock inte kontrollstämplingsverksamheten.

6 Departementspromemorian

6.1 Riktlinjer för en översyn

I promemorian anförs att det huvudsakliga syftet med ädelmetallkontrollen har varit att skapa en offentlig kvalitetsgaranti i fråga om ädelmetallarbetens finhalt. Riksdagens beslut år 1972 grundades emellertid på polisiära synpunkter. Man befarade att en avveckling av den obligatoriska kontrollstämplingen skulle komma att medföra en ökad kriminalitet på detta område. Kontrollstämplingen försvårar bl. a. handeln med guld som är åtkommet genom brott på så sätt att en jämförelse blir möjlig mellan å ena sidan legalt inköpt mängd guld och å andra sidan guld som använts för tillverkning av guldarbeten. Om häleriguld används för upparbetning kan kontrollstämpling inte ske utan risk för upptäckt. Falska stämplor som anbringas på sådana arbeten kan av en fackman skiljas från äkta.

Riksdagen har i sitt beslut år 1972, påpekas det i promemorian, inte uttalat sig i frågan om den obligatoriska kontrollens omfattning. 1971 års lag om handel med ädelmetallarbeten bygger på att varje kontrollstämplat föremål har proverats före stämplingen. En så omfattande kontroll skulle enligt promemorian kräva en avsevärd förstärkning av provningsanstaltens personella och tekniska resurser och medföra betydande kostnader. Dessa skulle ytterst drabba konsumenterna. Tanken på ett obligatoriskt system som bygger på att varje enskilt arbete probas före kontrollstämplingen måste av dessa skäl avvisas.

I promemorian framhålls i fortsättningen att det nuvarande systemet har kritiserats framför allt mot bakgrund av att den övervägande delen av antalet inhemska arbeten, ca 75 %, kontrollstämplas utan att dess förfärd ha undersökts. Kritiken får anses ha visst fog för sig såvitt avser kontrollen av de arbeten som lämnas in till de särskilda kontrollstämplingsförrättarna ute i landet. Den kontroll som utförs i Stockholm av statens provningsanstalt måste däremot, sägs det i promemorian, anses uppfylla de krav som rimligen kan ställas på en fullgod ädelmetallkontroll. Varje större arbete probas före kontrollstämplingen. Det samma gäller arbeten som förekommer i mindre antal än fem. På arbeten som förekommer i större serier sker provtagningen stickprovvis. Vid urvalet tillämpas statistiska metoder. Kontrollen torde kunna jämföras med en god normal produktionskontroll i en tillverkande industri. Enligt promemorian tillgodoser den de krav som rimligen bör ställas i detta hänseende.

Vad gäller förhållandena i landsorten är läget enligt vad som anförs i promemorian delvis ett annat. Kontrollstämplingen sker där utan föregående probning. Provtagningen och efterhandskontrollen torde emellertid ha en betydande preventiv effekt. Risken för att underhålliga ar-

beten kommer ut i marknaden är på grund av efterhandskontrollen i själva verket inte särskilt stor. Andelen underhaltiga prov är mindre än 0,01 %. I promemorian framhålls att de brottsliga förfaranden, som förekommer, inte möjliggörs genom att proberingen sker i efterhand utan genom att vederbörande undandrar sig kontroll. När underhalt konstaterats i efterhand har det i allmänhet varit möjligt att spåra föremålet. Möjlighet finns också att man, när en tillverkare beslagits med att förfärdiga underhaltiga arbeten, övergår till att kontrollstämpla först när probering ägt rum. Detta innebär en kännbar påföljd för tillverkaren eftersom hans möjlighet att snabbt få kontrollstämpling utförd upphör. När det gäller möjligheterna att kontrollera inköp och förbrukning av guld torde förhållandena vara i stort sett likvärdiga i hela landet.

Enligt vad som uttalas i promemorian är det emellertid angeläget att de påvisade bristerna hos systemet så långt som möjligt avhjälpas. Riktmärket bör härvid vara att all ädelmetallkontroll skall ske enligt de principer som gäller för statens provningsanstalts verksamhet i Stockholm. En centralisering av verksamheten till en enhet torde dock inte vara möjlig att genomföra med tanke på den tidsutdräkt och de kostnader som skulle uppkomma. Vid övervägande av i vilken utsträckning det bör finnas möjligheter att få probering och kontrollstämpling utförd utanför Stockholm måste beaktas att tillverkning och handel med ädelmetallarbeten är synnerligen ojämnt fördelad över landet. Omkring en fjärdedel av intäkterna från kontrollstämplingen av föremål som tillverkats i Sverige härrör från Stockholm och drygt två tredjedelar från tio orter där större guldsmedsfirmor ligger. Övriga 90 orter där kontrollstämpling förekommer svarar för återstoden, dvs. mindre än 10 %. Det är av kostnadsskäl knappast möjligt att anordna probering på alla dessa orter. En avvägning måste ske mellan angelägenheten av en effektiv kontroll, kraven på service från branschens och allmänhetens sida och kostnaderna för verksamheten.

Mot den nu skisserade bakgrunden föreslås i promemorian att ädelmetallkontrollen anordnas enligt följande riktlinjer.

Organisationen vid statens provningsanstalt i Stockholm bibehålls oförändrad. På ett antal orter med större intäkter av kontrollstämpling ordnas proberingsfilialer med utrustning för att kunna proba finhalten hos ädelmetallarbetena innan de kontrollstämplas. Provtagningen sker enligt samma principer som i Stockholm. Ger proberingen ett resultat som ej är entydigt, skall dock arbetet ifråga skickas till provningsanstalten för noggrannare probering.

Systemet med kontrollstämplingsförrättare bibehålls enligt förslaget för de orter där intäkterna är för små för att betala en proberingsfilial. Rätt att kontrollstämpla hos kontrollstämplingsförrättare bör dock, som hittills, tillkomma endast registrerade guldsmeder på orten. Den guldsmed som beslagits med att tillverka underhaltiga arbeten föreslås för-

lora denna rätt under viss tid. Hos kontrollstämpningsförrättare får endast sådana arbeten stämplas, som inte utan avsevärd olägenhet kan skickas till provningsanstalten eller en proberingsfilial för probering och stämpling.

Proberingsfilialer bör, betonas det i promemorian, anordnas på så många orter att mindre än 10 % av alla inhemska arbeten stämplas utan föregående probering. I enlighet med förslag som rikspolisstyrelsen lagt fram bör, för att försvåra handeln med häleriguld, tillverkarna av ädelmetallarbeten åläggas att föra en särskild journal över det guld och de guldarbeten som inköps från annat håll än Guldcentralen. I samma syfte bör detaljändringar i kontrollstämpeln göras med jämna mellanrum. Det bör ankomma på statens provningsanstalt att närmare reglera detta.

De grundläggande bestämmelserna angående ädelmetallkontrollen enligt promemorians förslag bör tas in i en särskild lag. Denna bör ha karaktären av en ramlagstiftning. Erforderliga detaljföreskrifter bör ges i en tillämpningskungörelse.

Arbetsgruppen har utarbetat förslag till en ny lag om handel med ädelmetallarbeten. I sak bygger den på 1956 års förordning. I enlighet med det nyss sagda har emellertid åtskilliga detaljföreskrifter fått utgå. Lagen har ställts upp efter förebild av 1971 års lag om handel med ädelmetallarbeten. Därifrån har även hämtats bestämmelserna om en årlig avgift för tillverkare och importörer, om införandet av finhaltstämplat även för arbeten av silver eller platina, samt om hur det skall förfaras med underhaltiga ädelmetallarbeten.

Förslaget medger som tidigare att kontrollen sker i form av stickprovskontroll. Denna stickprovskontroll skall utformas enligt statistiska kvalitetskontrollprinciper, men innebär dock en viss risk för att underhaltiga arbeten kontrollstämplat. Kontrollstämpeln kommer därför i arbetsgruppens förslag inte att innebära någon absolut garanti, utan snarare bestyrka att varan kontrollerats enligt de principer som tillämpas vid normal noggrann produktionskontroll. Det kan i sammanhanget erinras om att Sverige i likhet med ett antal andra stater den 15 november 1972 undertecknat en internationell konvention om kontroll och märkning av ädelmetallarbeten som utarbetats inom ramen för EFTA. Enligt denna konvention godtas inga minustoleranser från de i konventionen förutsedda finhalterna.

6.2 Fördelningen av kontrollen mellan Stockholm och andra orter i landet

Enligt de i promemorian angivna riktlinjerna kommer huvuddelen av alla ädelmetallarbeten att kontrolleras på tillverkningsorten. Detta motiveras främst av omtanken om guldsmeder med liten tillverkning.

Få dessa ej möjlighet till en snabb kontrollstämpling kommer deras konkurrensförmåga att drastiskt minska jämfört med kolleger på orter med denna möjlighet. Detta skulle enligt promemorian leda till en ytterligare förstärkning av koncentrationstendenserna inom branschen.

De föreslagna proberingsfilialerna bör enligt förslaget få analyslaboratorier med utrustning för att utföra probering av finhalten genom strykprov. Beslut om inrättande av sådana filialer överläts på statens provningsanstalt, som bör överlägga med företrädare för guldsmedsbranschen i frågan. Riktlinjer för besluten bör som nämnts vara att kontrollstämplingen på orten har tillräcklig omfattning och att högst 10 % av alla inhemska arbeten får stämplas utan föregående probering. Besluten bör kontinuerligt omprövas med hänsyn till förändringar i kontrollstämplingens omfattning.

Inrättas analyslaboratorier i Göteborg, Malmö, Eskilstuna, Köping, Norrtälje, Falköping och Lidköping kommer dessa att tillsammans med Stockholmslaboratoriet svara för 85—90 % av all kontrollstämpling av svenska ädelmetallarbeten. Laboratorier i Uppsala, Lindesberg och Vetlanda tar hand om ytterligare ca 5 %.

Ger analyslaboratoriernas strykprov ett tveksamt resultat, skall enligt promemorian arbetet ifråga eller prov ur detta skickas in till provningsanstalten för noggrannare analys innan arbetet kontrollstämplas.

Kontrollstämplingen av importerade ädelmetallarbeten har hittills skett enbart i Stockholm. Arbetsgruppen föreslår inte någon ändring av detta förhållande så länge provningsanstaltens huvuddel är belägen i Stockholm.

6.3 Omlokaliseringen av statens provningsanstalt till Borås

Enligt riksdagens beslut våren 1971 (prop. 1971: 29, InU 1971: 15, rskr 1971: 196) skall huvuddelen av statens provningsanstalt omlokaliseras till Borås år 1976. Planeringsarbetet för denna omlokalisering har påbörjats. I Stockholm skall kvarlämnas endast vissa delar av anstaltens uppdragsverksamhet.

I promemorian framhålls att detta för ädelmetallkontrollens del innebär att det centrala laboratoriet för kontroll av ädelmetall flyttas till Borås. Det tekniska ansvaret och det centrala administrativa ansvaret för all kontrollstämpling i landet fortsätter att vila på det centrala laboratoriet. Analysen av prov som sänds in från kontrollstämplingsförrättarna sker också där och flyttas alltså till Borås. I Stockholm kvarstannar en ädelmetallgrupp som skall svara för Stockholmsregionens kontrollstämpling.

Provningsanstalten har den 14 juni 1973 upprättat ett förslag till ny organisation för verket efter omlokaliseringen 1976. Enligt förslaget, som f. n. prövas av statsmakterna, flyttas sexton tjänster vid det centrala

laboratoriet för ädelmetallkontroll till Borås. Sex tjänster blir kvar i Stockholm och avses för den lokala kontrollverksamheten.

6.4 Kontrollen av importerade ädelmetallvaror

I promemorian framhålls, att den svenska ädelmetallimporten är förhållandevis omfattande och säsongmässigt når sin största omfattning månaderna före jul. Allt importgods kontrolleras och förtullas f. n. i Stockholm och för att underlätta arbetet har tullverket inrättat en särskild tullavdelning i anslutning till laboratoriet för ädelmetallkontroll. Under budgetåret 1972/73 kontrollerade provningsanstalten 2,8 milj. importerade guld- och silverarbeten.

Enligt promemoriens förslag bör kontrollen av importerade ädelmetallvaror fram till mitten av år 1976 kunna bedrivas på ungefär samma sätt som nu. Ny tullagstiftning trädde i kraft den 1 januari 1974, men får inte några större konsekvenser för ädelmetallimporten. Medgivande enligt 3 § andra stycket tullagen (1973: 670) om hemtagning bör enligt promemorian ej lämnas för ädelmetallarbeten.

Omlokaliseringen av provningsanstaltens huvuddel får, framhålls det i promemorian, som konsekvens att importen av ädelmetallvaror i framtiden kommer att gå över Borås. Godset kan nå provningsanstalten bl. a. via Göteborgs hamn eller den nya storflygplatsen i Härryda. För att kontrollen av importgodset skall bli effektiv fordras tillgång till goda laboratorieresurser. Om kostnaderna för kontrollorganisationen skall kunna hållas på en rimlig nivå kan därför importkontrollen inte bedrivas på mer än en ort i riket.

Enligt promemorian bör de hittillsvarande väntetiderna vid kontroll och förtullning förkortas. Extra personal bör därför utbildas i Boråsområdet. Denna personal skall kunna tas i anspråk under perioder med stor arbetsbelastning.

6.5 Personalfrågor

Några väsentliga förändringar på personalsidan förutsätts ej i promemorian. En viss ökning av arbetsinsatsen kan dock förutses på de orter i landet som får särskilda analyslaboratorier. Vid dessa laboratorier skall man i fortsättningen proba ädelmetallarbetena före kontrollstämplingen i stället för att ta prov för vidare befordran till provningsanstalten i Stockholm. Kontrollstämplingsförrättarna på dessa orter måste få utbildning för att kunna utföra proberingen.

I promemorian förutses inga väsentliga förändringar ske i arbetsvolymen vid provningsanstaltens centrala laboratorium. Närmare erfarenheter för att bedöma verkningarna av omläggningen av kontrollsystemet bör föreligga kring årsskiftet 1974—1975.

6.6 Utbildningsfrågor

I promemorian framhålls att förslaget förutsätter att personalen får ytterligare utbildning. Detta gäller främst kontrollstämplingsförrättarna på de orter som får analyslaboratorier. Dessa måste få utbildning bl. a. i probering genom strykprov. För övriga kontrollstämplingsförrättare och för personalen vid det centrala laboratoriet torde en informationsdag vara tillräcklig för att informera om de nya bestämmelserna.

I promemorian uppskattas preliminärt kostnaderna för att genomföra ett utbildningsprogram under perioden den 1 januari 1974—den 31 december 1975 till 88 000 kr.

6.7 Lokal- och utrustningsfrågor

I promemorian upplyses att provningsanstalten undersöker behovet av särskilda lokaler för de föreslagna analyslaboratorierna i tio orter utanför Stockholmsområdet. Enligt provningsanstaltens uppfattning kommer det inte att krävas särskilt omfattande utrymme för verksamheten vid dessa laboratorier men frågan är inte helt utredd f. n. Nyanskaffning av utrustning till analyslaboratorierna beräknas kosta ca 33 000 kr.

6.8 Finansieringsfrågor och taxesättning

Utgifterna för provningsanstaltens verksamhet med justering och ädelmetallkontroll bestrids f. n. över ett särskilt förslagsanslag över riksstaten. Inkomsterna redovisas på driftbudgeten under uppörd i statens verksamhet.

Med hänsyn till att ikraftträdandet av lagen om handel med ädelmetallarbeten flyttats fram till den 1 juli 1974 och till redovisningstekniska svårigheter har provningsanstalten hemställt att verksamheten även budgetåret 1974/75 skall finansieras över ett särskilt förslagsanslag.

Enligt promemorian kommer man kring årsskiftet 1974—1975 att ha vunnit tillräckliga erfarenheter av den nya lagstiftningen för att kunna ta ställning till förslag till en eventuellt ändrad anslagskonstruktion.

Gällande föreskrifter för disposition av anslaget Statens provningsanstalt: Justering och ädelmetallkontroll ger möjlighet att använda anvisade medel för bl. a. lokalkostnader, instrument och diverse materialier. I promemorian föreslås att erforderliga utbildningskostnader får belasta anslaget efter en närmare prövning av beloppens storlek.

Promemorian bygger på förutsättningen att samtliga kostnader för den offentliga ädelmetallkontrollen skall täckas genom avgifter på utförda arbeten. Intill 1973 har vissa förluster på ädelmetallkontrollen täckts genom bidrag över statsbudgeten. Det erinras dock om att verk-

samheten tidigare lämnade ett visst överskott till statsverket. Den 1 januari 1973 genomfördes en höjning av taxan, som sannolikt medför att intäkterna från ädelmetallkontrollen åter överstiger kostnaderna.

Taxan för ädelmetallkontrollen fastställs f. n. av Kungl. Maj:t. Enligt promemorian bör provningsanstalten själv, i likhet med vad som gäller inom anstaltens övriga verksamhetsområde, i samråd med riksrevisionsverket fastställa taxan.

I samband med en ändring i organisationen bör, framhålls det i promemorian, gällande taxa ses över. Detta bör ske i samråd med inte bara riksrevisionsverket utan även företrädare för guldsmedsbranschen. Provningsanstalten har redan ett kontinuerligt informellt samråd med branschen i frågor av gemensamt intresse. Detta samråd bör vidmakthållas och utökas. Vid utformningen av både taxan och organisationen av ädelmetallkontrollen torde samrådet vara av stort värde.

I promemorian framhålls att de utbildningskostnader av engångskaraktär som uppkommer vid ett genomförande av promemorians förslag inte bör finansieras genom avgifter. Till en del torde de kunna skrivas av på tidigare överskott från ädelmetallkontrollen, och resten torde kunna betalas under förslagsvis en femårsperiod.

7 Remissyttrandena

Departementspromemorian har fått ett övervägande positivt mottagande vid remissbehandlingen. Principen att ädelmetallkontrollen skall vara obligatorisk och motsvara en god normal produktionskontroll har godtagits av praktiskt taget alla remissinstanser.

Svenska museiföreningen framhåller att om förslaget i departementspromemorian antas så bibehålls ett stämplingssystem som brukats i tvåhundra-tjugo år och har en fast förankrad internationell goodwill, märkbar såväl när det gäller modern som äldre svensk silvertillverkning. Även *AB Guld-Fynd* finner det vara viktigt att bibehålla den obligatoriska ädelmetallkontrollen, inte bara från konsumentsynpunkt utan även från social synpunkt, eftersom kontrollen försvårar handeln med stulet guld, som är ett begärligt betalningsmedel för narkotika och liknande droger.

Guldsmedsbranschens leverantörförening, *Skånes handelskammare* och *Stockholms handelskammare* har dock framhållit att en obligatorisk kontroll endast kan motiveras av dess betydelse för polisens brottsförebyggande och brottsuppfäckande verksamhet. *Myntdirektören Ulf-fot* finner i sitt yttrande att omsättningen av ädelmetallvarorna inte på något sätt kan motivera en speciell konsumentskyddslagstiftning vid sidan om den allmänna lagstiftning som under senare år vuxit fram samt att den från polisiär synpunkt önskade kontrollen över guldhandeln inte kan motivera en obligatorisk kontroll av silvervaror. Om man

avskaffar silverstämplingen skulle ädelmetallkontrollens arbetsvolym drastiskt minskas, vilket enligt honom är eftersträvansvärt.

Klart tillstyrkande yttranden föreligger från *Göta hovrätt, rikspolisstyrelsen, generaltullstyrelsen, riksantikvarieämbetet och statens historiska museum, kommerskollegium, patent- och registreringsverket, konsumentombudsmannen, konsumentverket, statens provningsanstalt, fullmäktige i riksbanken, svenska metallindustriarbetareförbundet* och *TCO*.

Riktlinjerna för organisationen av ädelmetallkontrollen tillstyrks, förutom av de nyss nämnda myndigheterna och organisationerna, även av *guldsmedmästarnas riksförbund, AB Guld-Fynd, svenska museiföreningen* och *Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund*.

Enligt *konsumentombudsmannen* synes det kontrollsystem som föreslås i promemorian uppfylla de krav som bör ställas. *Konsumentverket* finner det vara värdefullt att tillförlitligheten hos denna form av hävdvunnen kontrollmärkning stärks genom en utbyggnad av kontrollen, och *fullmäktige i riksbanken* framhåller att det föreslagna kontrollsystemet ger väsentliga fördelar också när det gäller kontrollen av guldförbrukningen. *Svenska museiföreningen* ser utlokaliseringen av proberingen till orter utanför Stockholm som en väsentlig fördel, och påpekar att systemet med kontrollstämplingsförrättare och efterhandskontroll ursprungligen berott på 1700-talets dåliga kommunikationer. Förslaget om inrättandet av proberingsfilialer i landsorten kritiserar dock av *näringsfrihetsombudsmannen*, som inte finner skälen för den föreslagna utbyggnaden av kontrollen särskilt starka. Skulle åtgärden medföra betydande merkostnader med åtföljande fördyring av varupriset bör förslaget i detta avseende inte genomföras. *Guldsmedsbranschens leverantörförening, Skånes handelskammare, Stockholms handelskammare* och *myndirektören Ulfot* kritiserar å sin sida förslaget att en viss del av ädelmetallarbetena som hittills får kontrollstämplas utan föregående probering hos kontrollstämplingsförrättare i landsorten. De anser att den obligatoriska kontrollen av ädelmetallarbeten bör ske på ett sätt som ger största möjliga garanti för att de stämplade varorna håller den ädelmetallhalt som fordras, vilket kräver att all eller så gott som all kontrollstämpling sker först efter att varorna proverats.

Göta hovrätt och *konsumentombudsmannen* påpekar att den föreslagna lagtexten bör kompletteras för att ge utrymme för den efterhandskontroll som avses skola bedrivas genom kontrollstämplingsförrättarna.

Utöver den föreslagna kontrollen av guldförbrukningen hos guldsmederna tar *rikspolisstyrelsen, fullmäktige i riksbanken* och *TCO* upp frågan om kontrollen av handeln med guld vid de s. k. affinerierna, som legerar och renar guld och andra ädelmetaller. Dessa remissinstanser förordar en reglering av denna handel i syfte att ytterligare försvåra avyttrandet av häleriguld.

Guldsmedsbranschens leverantörförening, AB Guld-Fynd, Skånes handelskammare, Stockholms handelskammare och Sveriges grossistförbund motsätter sig förslaget att kontrollen av importerade ädelmetallvaror, i samband med statens provningsanstalts utlokalisering år 1976, tillsammans med anstaltens huvuddel flyttas från Stockholm till Borås. En sådan flyttning medför enligt leverantörföreningen en avsevärd ökning av transportkostnaderna och försvårar kontakten mellan provningsanstalten och importörerna. *Grossistförbundet* och *Sveriges allmänna exportförening* uttalar sin tillfredsställelse över att möjlighet till undantag med hänsyn till internationella avtal finns och att något krav på importmärkning inte aktualiserats. *Kommerskollegium* anser också det vara ändamålsenligt att sådana undantag får göras, men dessa bör då närmast komma i fråga när det gäller att godta den probering och kontroll som utförts i ett annat land. Undantag från lagens grundläggande bestämmelser, som t. ex. krav på lägsta finhalter, bör inte medges. Kollegiet förklarar sig vidare dela uppfattningen att hittillsvarande väntetider vid kontroll och förtullning bör förkortas, så att importen ej åsamkas onödiga hinder.

Undantag från den nya lagen om handel med ädelmetallarbeten har föreslagits för arbeten som innehåller mindre än 20 % guld eller 40 % silver eller platina. *Statens provningsanstalt* påpekar att de förhållanden som ursprungligen föranledde införandet av dessa gränser inte längre är för handen och anser att överensstämmelse med de nedre gränser som gäller vid tulltaxering, nämligen 2 % ädel metall, torde vara lämplig. *Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum, Sveriges grossistförbund, Sveriges urgrossisters förening* och *myntdirektören Ulvfot* föreslår att i lagen nuvarande undantag bibehålls för bl. a. urboetter, glasögonbågar, mynt och medaljer.

Generaltullstyrelsen påpekar att det i likhet med vad som nu gäller bör införas en föreskrift i lagen med innebörden att hemtagning enligt 3 § tullagen (1973: 670) av arbeten av guld, silver eller platina inte får ske utan tillsynsmyndighetens tillstånd. Vidare bör en hänvisning ske till lagen (1973: 980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor m. m.

Guldsmedsmästarnas riksförbund och Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund föreslår en detaljreglering av vilka delar av ett ädelmetallarbete som skall få utföras av oädel metall, i enlighet med bestämmelserna i EFTA-konventionen. *Statens provningsanstalt* anser att sådana regler hör hemma i kungörelse och tillämpningsföreskrifter, eftersom de för att anpassas till verkliga behovet måste göras mycket detaljerade. Anstalten betonar att ändamålet med reglerna måste vara konsumentens skydd parat med minsta möjliga begränsning av tillverkarens frihet vid utformningen av ädelmetallarbetet.

Guldsmedsbranschens leverantörförening och Sveriges grossistförbund

vänder sig mot att de nu gällande nedre viktgränserna för obligatorisk kontrollstämpling, ett gram för guld- eller platinaarbeten och 15 gram för silverarbeten, bibehålls. I stället föreslår organisationerna att gränserna sätts vid 2 gram för guld- eller platinaarbeten och vid 6 gram för silverarbeten samt att möjligheten att frivilligt kontrollstämpla arbeten med lägre vikt tas bort. Leverantörföreningen motiverar detta med att kostnaderna för kontroll och stämpling av arbeten med lägre vikt än dessa gränser anger blir för stora, att en sådan stämpling saknar allmänt och fiskalt intresse samt att tidsutdräkten för den blir oacceptabel.

Leverantörföreningen för också fram vissa förslag angående avgifterna för ädelmetallkontrollen. Kontrollavgiften bör enligt föreningen utgå enbart efter varans vikt och inte som nu basera sig på antalet kontrollerade arbeten, deras vikt, tidåtgång vid upp- och inpackning, m. m. Vidare bör den årliga registreringsavgiften inte minst av polisiära skäl sättas så hög att den förhindrar en tillfällig registrering av tillverkare eller importörer. Slutligen förklarar sig föreningen helst se att Kungl. Maj:t även i fortsättningen fastställer kontrollavgifterna. Av annan mening är *statens provningsanstalt*, som förutsätter att anstalten själv, i samråd med rikskontrollstyrelsen, får fastställa taxor och årlig registreringsavgift på samma sätt som gäller för anstaltens övriga uppdragsverksamhet. *Provningsanstalten* anser dessutom, till skillnad mot departementspromemorians förslag, att en del av anstaltens tillsynsuppgifter till följd av den nya lagen är att betrakta som myndighetsuppgifter, som inte bör finansieras via avgifter på kontrollverksamheten.

Göta hovrätt och *konsumentombudsmannen* påpekar att eftersom den föreslagna lagen utgör en ramförfattning lagtexten bör kompletteras med ett stadgande om att Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer skall meddela de tillämpningsföreskrifter till lagen som är erforderliga.

Guldsmedsmästarnas riksförbund och *Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund* föreslår att ikraftträdandet av lagen i vad gäller stämplingen av silver och platina skjuts upp till den 1 januari 1975, eftersom finhaltsstämplar måste tillverkas för dessa metaller och stämpeltillverkningen vanligen sker vid årsskiftet. *Statens provningsanstalt* framhåller att det fullständiga genomförandet av den föreslagna organisationen med proberingsfilialer inte kan ske förrän i slutet av år 1975, med hänsyn till behovet att först utbilda personal till dessa filialer.

8 Departementschefen

Ädelmetallarbeten, dvs. arbeten av guld, silver eller platina och vissa legeringar därav, är med vissa begränsade undantag sedan lång tid tillbaka underkastade statlig kontroll vid tillverkning, yrkesmässig försäljning och import. I princip gäller vissa minimikrav i fråga om ädel-

metallarbetens finhalt för att de skall få säljas yrkesmässigt i riket eller införas hit. De gällande reglerna för den statliga kontrollen finns främst i 1956 års förordning (1956: 328) om kontroll å ädelmetallarbeten och den i anslutning därtill utfärdade ädelmetallstadgan (1956: 329).

Hösten 1971 antog riksdagen en ny lag (1971: 1082) om handel med ädelmetallarbeten. Lagen innebär att den obligatoriska kontrollstämplingen ersätts med en statlig kontrollstämpling som sker på begäran i varje särskilt fall. Varje föremål skall regelmässigt undersökas beträffande sin halt av ädelmetall (proberas) före kontrollstämplingen. Lagen avsågs träda i kraft den 1 juli 1973. Sedan 1972 års riksdag uttalat sig för att den obligatoriska kontrollstämplingen skulle bibehållas har statsmakterna beslutat att uppskjuta ikraftträdandet till den 1 juli innevarande år (SFS 1973: 276) för att man skulle kunna undersöka vilka åtgärder som måste vidtas med anledning av detta uttalande av riksdagen.

En arbetsgrupp inom industridepartementet har företagit den nämnda undersökningen. Resultatet har redovisats i en promemoria (Ds I 1973: 3) Ädelmetallkontroll med förslag till ändringar i kontrollsystemet. Promemorian har remissbehandlats.

Det huvudsakliga syftet med ädelmetallkontrollen har från början varit att skapa en offentlig kvalitetsgaranti i fråga om ädelmetallarbetens finhalt. Den obligatoriska kontrollstämplingen försvårar emellertid också den illegala handeln med guld därigenom att en jämförelse blir möjlig mellan å ena sidan legalt inköpt mängd guld och å andra sidan guld som använts för tillverkning av guldarbeten. Om häleriguld används för upparbetning kan kontrollstämpling inte ske utan risk för upptäckt. Falska stämplor som anbringas på sådana arbeten kan av en fackman skiljas från äkta.

Förslagen i promemorian utgår från att den obligatoriska kontrollstämplingen såsom riksdagen uttalat skall bibehållas. Remissinstanserna har så gott som undantagslöst anslutit sig till att obligatoriet bör bestå. De som tidigare varit tveksamma till en obligatorisk ädelmetallkontroll har nu godtagit en sådan med hänvisning till dess betydelse för polisens verksamhet för att förhindra och avslöja brott på detta område. Endast en remissinstans ställer sig fortfarande avvisande till obligatoriet.

Jag delar uppfattningen att kontrollstämplingen även i fortsättningen bör vara obligatorisk. En sådan kontroll är värdefull från konsument-synpunkt under förutsättning att den anordnas på ett tillfredsställande sätt. Detta innebär bl. a. att ädelmetallarbetena endast undantagsvis bör få kontrollstämplas utan att probering först har skett. Vid remissbehandlingen har också de myndigheter som har att ta till vara konsumenternas intressen uttalat sig för att kontrollstämplingen anordnas på detta sätt. Avgörande för riksdagens ställningstagande synes ha varit den betydelse kontrollstämplingen har för polisens brottsförebyggande och brottsavslöjande verksamhet. Även jag anser att ett slopande av den

obligatoriska kontrollstämplingen skulle medföra risk för en ökad kriminalitet på detta område.

Kontrollen bör liksom hittills omfatta arbeten av guld, silver och platina av viss finhalt. Nuvarande viktgränser, ett gram för guld och platina samt 15 gram för silver, bör bibehållas.

Utformningen av det nuvarande kontrollsystemet har kritiserats främst därför att en betydande del av arbetena stämplas utan att dessförinnan ha proverats. Kontroll sker i stället i efterhand på grundval av ett vid stämplingstillfället taget prov. I promemorian uttalas att kritiken är i viss utsträckning berättigad. Det kan, framhålls det i promemorian, inte anses tillfredsställande att ca 75 % av antalet inhemska arbeten kontrollstämplas utan föregående probering, även om efterhandskontroller visat att andelen underhålliga prov är ringa. Enligt promemorian är det emellertid inte rimligt att utsträcka ädelmetallkontrollen så långt att varje enskilt arbete undersöks före kontrollstämplingen. En så omfattande kontroll skulle kräva en avsevärd förstärkning av både de personella och tekniska resurserna vid kontrollmyndigheten, statens provningsanstalt, och medföra betydande kostnader. Dessa skulle ytterst drabba konsumenterna. I stället förordas en vidgad användning av det kontrollsystem som tillämpas av provningsanstalten i Stockholm. Där provas, till skillnad mot i landsorten, varje större arbete före kontrollstämplingen. Detsamma gäller arbeten som förekommer i mindre antal än fem. När det gäller arbeten som förekommer i större serier sker provtagningen stickprovsvis. Vid urvalet tillämpas statistiska metoder. Kontrollen torde kunna jämföras med en god normal produktionskontroll i en tillverkande industri och ger ett tillfredsställande skydd för konsumenterna.

I promemorian föreslås att ädelmetallkontrollen anordnas enligt följande riktlinjer. Organisationen i Stockholm behålls oförändrad. På ett antal orter där kontrollstämplingen har stor omfattning ordnas proberingsfilialer med utrustning för att proba finhalten hos ädelmetallarbetena innan de kontrollstämplas. Provtagningen sker enligt samma principer som i Stockholm. Ger proberingen ett resultat som inte är entydigt skall dock arbetet ifråga skickas till provningsanstalten i Stockholm för noggrannare probering. Proberingsfilialer bör anordnas på så många orter att endast omkring 10 % av alla inhemska arbeten stämplas utan föregående probering. Systemet med kontrollstämplingsförrättare behålls för de orter där verksamheten har för liten omfattning för att motivera en proberingsfilial. Endast guldsmeder som registrerats hos tillsynsmyndigheten bör få kontrollstämpling utförd hos kontrollstämplingsförrättaren på den orten. Hos denne får för övrigt endast sådana arbeten stämplas, som ej utan avsevärd olägenhet kan skickas till provningsanstalten eller en proberingsfilial för probering och stämpling.

I departementspromemorian erinras om att Sverige i likhet med ett

antal andra länder undertecknat en internationell konvention om kontroll och märkning av ädelmetallarbeten inom ramen för den europeiska frihandelssammanslutningen EFTA. De stämplarna som åsätts enligt denna konvention kommer att innebära en garanti för ädelmetallarbetenas finhalt i den bemärkelsen att konventionen inte tillåter några minus-toleranser i fråga om finhalter. Den s. k. EFTA-stämpeln blir frivillig.

I syfte att försvåra handeln med häleriguld föreslås i promemorian vidare vissa ytterligare förbättringar i kontrollsystemet. Bl. a. bör tillverkare av ädelmetallarbeten åläggas att föra journal över alla inköp och byten av guldarbeten, halvfabrikat och oarbetat guld.

Den svenska ädelmetallimporten är förhållandevis omfattande och når säsongmässigt sin största omfattning månaderna före jul. Allt importgods kontrolleras och förtullas f. n. i Stockholm. I promemorian erinras om att huvuddelen av statens provningsanstalt enligt riksdagens beslut våren 1971 skall flyttas till Borås år 1976. Omlokaliseringen får som konsekvens att importen av ädelmetallvaror i framtiden kommer att gå över Borås. För att kontrollen av importgodset skall bli effektiv fordras tillgång till ändamålsenliga laboratorieresurser. Sådana resurser kommer att etableras för provningsanstalten i Borås. Om kostnaderna för kontrollorganisationen skall kunna hållas på en rimlig nivå är det enligt promemorian nödvändigt att koncentrera importkontrollen till en ort.

I departementspromemorian föreslås slutligen att de grundläggande bestämmelserna angående ädelmetallkontrollen tas in i en särskild lag. Denna bör ha karaktären av en ramlagstiftning. De detaljföreskrifter som behövs bör ges i en tillämpningskungörelse. Promemorian innehåller förslag till en ny lag om handel med ädelmetallarbeten.

Lagförslaget bygger i sak på den tidigare nämnda förordningen om kontroll å ädelmetallarbeten. Detaljföreskrifter har dock i enlighet med det nyss sagda utmönstrats. I tillämpliga delar har den nya lagen om handel med ädelmetallarbeten varit förebild.

Förslagen i departementspromemorian har fått ett positivt mottagande vid remissbehandlingen. Detta gäller såväl den föreslagna lagen om handel med ädelmetallarbeten som organisationen av kontrollen. Den kritik som har förts fram gäller i allt väsentligt detaljer.

Jag anser i likhet med remissinstanserna att lagförslaget är väl ägnat att läggas till grund för lagstiftning. Den nya lagen bör träda i kraft den 1 juli 1974.

Jag finner även att den föreslagna organisationen av ädelmetallkontrollen är ändamålsenlig. Genom inrättandet av proberingsfilialer kommer huvuddelen av alla ädelmetallarbeten att kunna probaras före kontrollstämplingen, vilket innebär en förbättring av tillförlitligheten hos ädelmetallkontrollen. Samtidigt bevaras möjligheten för guldsmeder på ett flertal mindre orter att snabbt få sina arbeten stämplade genom att

systemet med kontrollstämplingsförrättare bibehålls på dessa orter. Denna möjlighet är av väsentlig betydelse för många guldsmeder. Huvudregeln bör dock vara att stämpling sker efter probering vid en proberingsfilial eller hos statens provningsanstalts centrallaboratorium.

Det bör ankomma på Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer att fastställa på vilka orter kontrollstämpling får ske utan föregående probering. Riktmärket bör därvid vara att endast omkring 10 % av alla ädelmetallarbeten får omfattas av ett sådant undantag. Innan den nya organisationen hunnit byggas ut får man dock räkna med att andelen kan bli betydligt större.

För att ytterligare försvåra handeln med häleriguld föreslås i departementspromemorian bl. a. att guldsmederna skall åläggas att föra journal över alla inköp och byten av guld och guldvaror. Bestämmelser härom torde ha sin plats i tillämpningsföreskrifter. Några remissinstanser har förslagit att denna kontroll skall utsträckas till de s. k. affinerierna. Kontrollen av affinerierna är visserligen angelägen från polisiär synpunkt, men bör enligt min mening inte regleras i samband med kontrollstämplingen av ädelmetallvaror. Enligt vad jag erfärit övervägs f. n. inom handelsdepartementet en översyn av skrothandelsförordningen (1949: 723). I det sammanhanget kan det bli aktuellt att ta upp också denna fråga.

Några remissinstanser har motsatt sig att kontrollen av importerade ädelmetallvaror flyttas från Stockholm till Borås år 1976. Jag anser att denna fråga bör ses i samband med omlokaliseringen av statens provningsanstalts verksamhet dit. De skäl som framförts mot promemorians förslag i denna del har enligt min mening inte den tyngden att de motiverar ett avsteg från principen att huvuddelen av verksamheten flyttas till Borås.

I enlighet med departementspromemorians förslag bör kontrollavgifter och registreringsavgifter fastställas av Kungl. Maj:t eller av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Avgifterna skall sättas så att full kostnadstäckning uppnås.

9 Upprättat lagförslag

I enlighet med det anförda har inom industridepartementet upprättats förslag till lag om handel med arbeten av guld, silver eller platina.

Genomförandet av den nya kontrollorganisationen kommer att under budgetåret 1974/75 medföra vissa ökade utgifter, bl. a. för utbildning av personal. Vid min beräkning av medelsbehovet för statens provningsanstalt nästa budgetår har jag tagit hänsyn till dessa utgifter (prop. 1974: 1 bil. 15 s. 135).

10 Specialmotivering

I jämförelse med departementspromemorians förslag har i det inom industridepartementet upprättade förslaget företagits vissa ändringar av redaktionell art. Sålunda har den föreslagna lagens rubrik fått en annan lydelse som bättre anger lagens tillämpningsområde. Därjämte har vad som förstås med arbete av guld, silver eller platina tagits upp i den föreslagna lagens 1 § och till bestämmelserna om s. k. frivillig kontrollstämpling förts reglerna om kontrollstämpling av ädelmetallarbeta som inte är föremål för yrkesmässig handel. Sist nämnda bestämmelser återfinns i 13 §.

I detta förslag har vidare införts dels en bestämmelse om undantag från regeln att kontrollstämpling skall föregås av probering (12 § tredje stycket), dels två nya paragrafer, 25 och 26 §§. De jämkningar som härutöver företagits framgår i huvudsak under resp. paragraf.

1 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om lagens tillämpningsområde. Som jag tidigare anfört omfattar 1971 års lag om handel med ädelmetallarbeten endast sådan handel med guld, silver eller platina som sker yrkesmässigt. Den nu föreslagna lagen har samma tillämpningsområde. Med handel avses såsom framgår av 3 § andra stycket handel inom riket.

Uttrycket yrkesmässig handel innefattar inte bara den som idkar rörelse med vilken följer bokföringsskyldighet utan varje rättssubjekt som bedriver handel i sådan omfattning att den kan betecknas som yrkesmässig. Av detta följer att också tillfällig handel faller inom lagens tillämpningsområde. Däremot avses inte enskild underhandsförsäljning av personligt lösöre, försäljning av föremål av guld, silver eller platina, som ingår i dödsbo eller konkursbo, eller tvångsförsäljning av exempelvis utmätt gods.

I paragrafen anges också vad som är att förstå med arbete av guld, silver eller platina. Bestämmande för om ett visst arbete är ett arbete av guld, silver eller platina eller ett ädelmetallarbeta är finhalten av den eller de i föremålet ingående metallen eller metallerna. Arbeten, vilka visserligen innehåller guld, silver eller platina men vilkas finhalt inte uppgår till de i paragrafen angivna metallvärdena, omfattas icke av lagstiftningen.

I enlighet med vad som redan nu gäller skall guldet, silvret eller platinan ingå i arbetet och inte enbart utgöra plätering, förgyllning, försilvring eller platinering. Dessa bestämmelser äger självfallet tillämplighet också i fråga om ädelmetallarbeten.

De värden som anges i paragrafen är samma som de som f. n. gäller. Internationellt arbete pågår för att åstadkomma enhetliga normer på

detta område. För egen del anser jag att strävandena mot en harmonisering i princip bör stödjas. Arbetet har emellertid ännu inte lett till sådana resultat att en internationell standardisering kommit till stånd. I avvaktan härpå har jag inte ansett skäl föreligga att ändra de nu gällande värdena. Några väsentliga olägenheter av att behålla gällande värden synes inte finnas.

De angivna värdena anger den nedre gränsen för vad som betecknas som arbeten av guld, silver eller platina. Värdena är absoluta minimivärden.

Enligt gällande bestämmelser är guld-, silver- och platinaarbeten underkastade kontroll med avseende på tillverkning, försäljning och import. Arbeten som tillverkas för export är undantagna. I den nu föreslagna lagen görs inte någon ändring i dessa delar. Eftersom lagen är tillämplig endast på handel inom riket, är exporthandeln undantagen från lagens tillämpningsområde. En uttrycklig föreskrift härom har inte ansetts vara erforderlig.

Från lagens tillämpningsområde görs i tredje stycket, i överensstämmelse med föreskriften i 1 § andra stycket lagen om handel med ädelmetallarbeten, undantag för sådana arbeten som uteslutande är avsedda för medicinsk, vetenskaplig eller industriell användning. Det behov av kontroll, som eljest föreligger i fråga om arbeten av guld, silver eller platina, får beträffande arbeten avsedda för dessa ändamål i detta sammanhang anses vara ringa eller t. o. m. helt saknas. Motsvarande gäller, liksom enligt nuvarande ordning, beträffande föremål som uppenbarligen har antikvariskt värde. Frågan om när ett föremål har antikvariskt värde får bedömas i varje särskilt fall med ledning av allmänt gällande normer.

I 3 och 4 §§ förordningen om kontroll å ädelmetallarbeten görs en lång rad undantag från förordningens bestämmelser. Vissa av dessa täcks av paragrafens tredje stycke. Enligt 22 § kan Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer vidare medge undantag eller avvikelser från lagen om särskilda skäl föreligger. Härigenom öppnas möjlighet att undanta också de övriga föremål som avses i 3 och 4 §§ förordningen. Även i övrigt skapas förutsättningar för en smidig anpassning av lagens tillämpningsområde.

2 §

I denna paragraf anges vad som är att förstå med ädelmetallarbete. Som framgår under 1 § är finhalten av den eller de i ett arbete ingående metallen eller metallerna bestämmande för om arbetet är ett ädelmetallarbete eller inte. Såsom där också sägs skall guld, silvret eller platinan ingå i arbetet och inte endast utgöra plätering, förgyllning, försilvring eller platinering.

I fråga om ädelmetallarbeten medges en avvikelse från minimihalten.

Denna är, i överensstämmelse med vad som hittills gällt beträffande ädelmetallarbeten som tillverkats i landet, bestämd till 5/1000 för guld och platina och till 8/1000 för silver. Bibehållandet av en sådan tillåten avvikelse nedåt motiveras av att en felmarginal bör finnas vid mätningen eftersom mätmetoderna kan vara behäftade med en viss otillförlitlighet samt av att slopandet av tillåtna toleranser i fråga om finhalten skulle kunna framtvinga en överlegering och fördring av ädelmetallarbetena.

För bedömningen av om ett arbete är ett ädelmetallarbete förutsätts att det är komplett till alla sina metalliska delar samt att det i övrigt motsvarar gällande tekniska föreskrifter.

3 §

Den stämpelskyldighet som stadgas i förslaget omfattar ädelmetallarbeten. För att ett arbete skall åsättas kontrollstämpel fordras att det är försett med föreskrivna ansvarsstämplar. Syftet med den offentliga kontrollen skulle inte uppnås om arbeten som inte är ädelmetallarbeten får förses med stämplarna liknande dem i denna lag föreskrivna. Ett arbete skulle härigenom kunna ges sken av att vara ädelmetallarbete. Det är därför nödvändigt att införa ett uttryckligt förbud mot att förse andra arbeten än ädelmetallarbeten med stämplarna enligt lagen. Ett sådant förbud har upptagits i paragrafens första stycke.

I paragrafens andra stycke slås fast att handel här i riket får ske endast med ädelmetallarbeten och endast under förutsättning att arbetena är åsatta föreskrivna stämplarna. Detta innebär att annat arbete än i vederbörlig ordning stämplat ädelmetallarbete inte får saluhållas eller försäljas inom landet. Ej heller får sådant arbete importeras för att säljas här.

Endast ädelmetallarbeten, dvs. arbeten med vissa föreskrivna minimihalter, får sålunda vara föremål för handel inom riket eller importeras. Däremot inbegrips inte tillverkning av arbete vars finhalt understiger de för ädelmetallarbeten angivna minimihalterna. Hinder föreligger således inte mot att sådant arbete tillverkas för export. Det får emellertid inte säljas eller utbjudas till försäljning inom landet.

En tillverkare av sådant arbete som skall exporteras har möjlighet att importera guld, silver eller platina med lägre halt än som är tillåtlig efter medgivande av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Medgivande kan lämnas med stöd av 22 §.

Med att annat arbete än sådant ädelmetallarbete som är försett med föreskrivna stämplarna inte får säljas eller importeras avses inte att förbjuda handel med ädelmetallarbete om detta är försett också med annan än i lagen föreskriven stämpel. På importerat arbete kan förekomma att den utländske tillverkaren låtit stämpla in sitt namn eller annan

tillverkarbeteckning. En dylik stämpel bör kunna godtagas under förutsättning att den inte lätt kan förväxlas med någon i den nu föreslagna lagen angiven stämpel.

För att bereda de föreskrivna stämplarna skydd föreskrivs i paragrafens tredje stycke förbud mot att förse ädelmetallarbete med stämpel eller annat märke som lätt kan förväxlas med stämplarna enligt den föreslagna lagen. Förväxlingsrisk kan uppstå vad gäller såväl stämpelns typ, t. ex. reliefstämpel, som dess utformning, exempelvis tre kronor. Om ett ädelmetallliknande arbete förses med stämpel eller annat märke som lätt kan förväxlas med någon föreskriven stämpel får stämpeln eller märket genom arbetets utseende sken av att vara äkta. Förbudet mot att anbringa förväxlingsbar stämpel eller annat förväxlingsbart märke har därför utsträckts att gälla också arbete som inte till utseendet tydligt skiljer sig från ädelmetallarbete.

Den som bryter mot föreskrifterna i denna paragraf straffas enligt 23 §, om gärningen inte faller under brottsbalkens bestämmelser. Om ett arbete som inte är ädelmetallarbete förses med stämplarna eller på annat sätt ges sken av att vara ädelmetallarbete torde gärningen regelmässigt vara att bedöma enligt brottsbalken.

4 §

I denna paragraf ges föreskrifter om ansvarsstämplar.

I departementspromemorians förslag betecknades ortsmärke inte som ansvarsstämpel och något behov av att bibehålla det ansågs inte föreligga. Vid remissbehandlingen av förslaget har från guldsmedsmästarnas riksförbund, Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund samt svenska museiföreningen påpekats att det bör vara värdefullt för tillsynsmyndigheten, guldsmedsbranschens utövare och polisen om ortsmärket kan bibehållas som obligatoriskt eftersom dess förekomst förenklar identifieringen av ädelmetallarbeten. Vidare anförs att andra länder vilkas reglering på förevarande område saknar föreskrifter om ortsmärke har svårigheter att identifiera guldsmedsarbeten framför allt som initialkombinationer i tillverkningsstämplar med säkerhet måste komma åter.

De skäl som sålunda åberopats för att bibehålla ortsmärke som ansvarsstämpel finner jag bärande. Ortsmärke har därför, i överensstämmelse med vad som f. n. gäller, i förslaget behållits som en ansvarsstämpel.

Ansvarsstämplarna är för inom landet tillverkat ädelmetallarbete tillverkarstämpel, årsbeteckning, finhaltsstämpel samt ortsmärke. Stämplarna är obligatoriska. Det innebär att ansvarsstämplar måste vara åsatta ett ädelmetallarbete för att detta skall bli kontrollstämplat och för att det skall få säljas inom landet. I fråga om ädelmetallarbete som importerats krävs att det åsatts finhaltsstämpel.

5 §

Enligt 17 § förordningen om kontroll å ädelmetallarbeten skall tillverkarstämpel vara godkänd av och registrerad hos tillsynsmyndigheten. Stämpeln får endast innehålla bokstäver eller ord och inte vara så utformad att den med lätthet kan förväxlas med annan hos tillsynsmyndigheten registrerad och i bruk varande tillverkarstämpel. Stämpeln får inte ange annan än den som ansvarar för det tillverkade arbetet. Bestämmelserna i denna paragraf innebär inte någon ändring i vad som hittills gällt.

En fråga som i detta sammanhang övervägts är om en tillverkarstämpel som avförts ur tillsynsmyndighetens register omedelbart eller efter viss tid får registreras för annan tillverkare. I begreppet tillverkarstämpel ligger att stämpeln skall vara särskiljande. Det torde vara i såväl den enskilde tillverkarens som tillsynsmyndighetens intresse att en tillverkarstämpel bibehåller sin särskiljande förmåga även efter avregistrering. Något häremot stridande intresse synes inte finnas. Med tiden kan dock svårigheter uppstå att finna en bokstavskombination som inte kan förväxlas med en tidigare använd. Under sådana omständigheter anser jag att en ur registret avförd stämpel bör kunna registreras för en annan tillverkare. Härvid bör beaktas att tillverkarstämpelns särskiljande förmåga ökar i kombination med ortsmärke. Det får ankomma på tillsynsmyndigheten att i samband med ansökan om registrering göra de bedömanden som fordras.

6 §

Den gällande årsbokstavsserien består av bokstav jämte efterföljande siffra. Med år 1974, som betecknas Z 9, utlöper serien. Utvägen att låta årtal betecknas av bokstav jämte två siffror angavs i departementspromemorian ha vissa nackdelar. Dels skulle årsbeteckningen komma att utgöras av tre tecken, dels skulle det uppstå risk för förväxling med tillverkarstämplar. Med hänsyn härtill föreslogs i promemorian att omgångssiffran fr. o. m. år 1975 skulle sättas före bokstaven varigenom en ny serie med endast två tecken kunde tillämpas i ca 200 år. Förslaget om ett nytt system för årsbeteckning har under remissbehandlingen mött kritik. Det framhålls att det nuvarande systemet är väl inarbetat i konsumentledet och att en stämpel med tre tecken inte utgör något hinder från teknisk synpunkt. Det sättes också i fråga om förväxlingsrisk med tillverkarstämpeln kan uppstå. Vidare anges att det i promemorian föreslagna systemet kan vålla missförstånd eftersom silver- och guldarbeten från 1783 till 1800-talets mitt ofta har siffran stämplad framför bokstaven och modernt silver ofta efterbildar föremål i äldre stil.

För min egen del anser jag att det nuvarande systemet bör behållas.

Detta kan på ett enkelt sätt ske genom att till bokstaven fogas två siffror. Ett sådant förfarande möter enligt guldsmedsbranschens utövarer inte något hinder från teknisk synpunkt. Någon nämnvärd risk för att beteckningen skall förväxlas med tillverkarstämpeln synes ej heller behöva uppstå. Paragrafen har utformats i överensstämmelse med vad jag nu anfört. Termen årsbokstav har bytts ut mot årsbeteckning.

7 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om finhaltsstämpeln. I överensstämmelse med gällande ordning skall finhalten anges i tusendelar och i fråga om guldarbeten uttryckas i karat. Någon ändring har inte heller företagits beträffande lägsta finhalter. I fråga om guld anges sålunda tre finhalter, nämligen 750/1000, 840/1000 och 975/1000. För silver medges två halter, 830/1000 och 925/1000. För platina blir 950/1000 enda tillåtna halt. De angivna finhalterna är minimihalter. Av skäl som tagits upp under 2 § medges en viss avvikelse nedåt av dessa halter.

Den som uppsåtligen eller av vårdslöshet stämplar ett ädelmetallarbete med finhaltsstämpel som inte svarar mot arbetets finhalt kan straffas enligt 23 §, om gärningen inte faller under brottsbalkens bestämmelser.

På importerad vara kan ibland förekomma finhaltsstämpel vars användning inte är tillåten enligt den föreslagna lagens bestämmelser såsom 750 i stället för 18 K för guld och 835 i stället för 830 för silver. Om en sådan finhaltsstämpel inte kan misstolkas, bör förekomsten av stämpeln inte föranleda att ytterligare finhaltsstämpel åsätts arbetet. I paragrafens sista stycke har därför föreskrivits att en sålunda avvikande finhaltsstämpel får användas efter särskilt medgivande. Medgivande bör lämnas av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer.

8 §

I paragrafen anges att ortsmärke fastställs av tillsynsmyndigheten. Bestämmelsen har sin förebild i 16 § förordningen om kontroll å ädelmetallarbeten. Användande av ortsmärke som inte blivit fastställt kan medföra straff enligt 23 §, om gärningen inte är belagd med straff i brottsbalken.

9 §

I departementspromemorians förslag gavs bestämmelser om stämpling av s. k. sammansatta arbeten. Dessa bestämmelser har under remissbehandlingen blivit föremål för kritik. Kritiken går ut på att bestämmelserna synes svårtolkade och kunna medföra risk för missbruk. Statens provningsanstalt anför att regler för sammansättningen måste för att anpassas till verkliga behovet göras mer detaljerade och att platsen för sådana regler därför inte bör vara i en ramlagstiftning utan i en

kungörelse med tillämpningsföreskrifter. Ändamålet med reglerna måste enligt provningsanstalten vara konsumentens skydd parat med minsta möjliga begränsning av tillverkarens frihet vid utformningen av ädelmetallarbete.

Jag delar den av provningsanstalten framförda meningen att detaljföreskrifter bör ges i en kungörelse. De bestämmelser som krävs för s. k. sammansatta arbeten behöver enligt min mening ges en tämligen detaljerad utformning. Bestämmelserna bör därför meddelas i tillämpningsföreskrifter till den nu föreslagna lagen. Enligt min mening är det dock motiverat att i den föreslagna lagen ta in en allmän bestämmelse om utformning av kombinationer av olika ädelmetaller och kombination av ädelmetall med annan metall eller annat ämne. En sådan allmän bestämmelse tas upp i paragrafens första stycke. Av det förbud mot saluhållande, försäljning och import av arbeten som inte håller lägst de för ädelmetallarbeten föreskrivna finhalterna följer att annat arbete av guld, silver eller platina än ädelmetallarbete inte får användas i sammansatta arbeten.

Förekommer på ett ädelmetallarbete någon del som inte är utförd av guld, silver eller platina såsom fästnål eller dylikt skall denna del enligt 7 § förordningen om kontroll å ädelmetallarbeten stämplas med beteckningen "METALL" eller "MET", om tillverkningstekniska skäl inte hindrar detta. Också metallens benämning eller kemiska beteckning får användas. Motsvarande bestämmelser har tagits upp i paragrafens andra stycke.

Den som bryter mot skyldigheten att åsätta metallstämpel straffas enligt 23 §, om gärningen inte faller under brottsbalkens bestämmelser.

10 §

Liksom enligt gällande ordning skall ansvarsstämplar på ädelmetallarbeten som tillverkats här i riket anbringas genom tillverkarens försorg. I fråga om importvaror bör det åvila importören att förse eller låta förse sina varor med finhaltsstämpel. Importören bör få låta tillverkaren anbringa finhaltsstämpeln.

Enligt vad som f. n. gäller får tillverkarstämpel inte ange annan än den som tillverkat arbetet. Förbud råder sålunda mot s. k. fullmaktsstämpling. Före 1956 års förordning kunde som tillverkarstämpel användas antingen tillverkarens eller försäljarens namnstämpel. För användande av försäljarens namnstämpel fordrades emellertid försäljarens be- myndigande. Enligt min mening bör det nuvarande förbudet inte upprätthållas. Ett skäl som talar för denna ståndpunkt är att den som svarar för ett föremåls formgivning också bör få sätta sitt namn på arbetet, även om det framställts av en legotillverkare. Ett annat skäl är att det i praktiken är ogörligt att kontrollera ett förbud mot fullmaktsstämpling.

Underlåtenhet att åsätta ansvarsstämplar kan medföra straff enligt 23 §.

11 §

I paragrafens första stycke stadgas att ansvaret för att ett arbete motsvarar åsatta stämplars åvilar tillverkaren. Ett motsvarande ansvar har lagts på importör. Dennes ansvar begränsas dock till arbetets finhalt.

Vad gäller återförsäljare av ädelmetallarbete är dennes ansvar enligt andra stycket begränsat såtillvida att han endast har att se till att arbetet är försett med föreskrivna stämplars. Han kan inte göras ansvarig för oriktiga stämplars på ett arbete. Har han emellertid känt till rätta förhållandet eller medverkat vid anbringandet av stämplarna kan självfallet fråga om ansvar enligt brottsbalkens bestämmelser för exempelvis bedrägeri uppkomma. Underlåtenhet att kontrollera att ett ädelmetallarbete har föreskrivna stämplars kan emellertid alltid medföra ansvar enligt 23 § och leda till att arbetet förklaras förverkat.

12 §

Denna paragraf innehåller bestämmelser om kontrollstämpling. Som framgår av den allmänna motiveringen är denna stämpling obligatorisk.

Skyldigheten att låta kontrollstämpla arbete som tillverkats i landet eller som importeras hit omfattar ädelmetallarbete. Vad som avses med sådant arbete anges i 2 §.

Det skulle emellertid föra alltför långt att låta kontrollstämplingsplikten omfatta samtliga ädelmetallarbeten. För att tillgodose syftet med den offentliga kontrollen, nämligen att utöva tillsyn över handeln med ädelmetallarbeten, är det tillfyllest om kontrollstämplingsplikten omfattar arbeten med visst ädelmetallinnehåll. Skyldigheten att kontrollstämpla ädelmetallarbeten kan därför begränsas till arbeten över viss vikt. De i 21 § förordningen om kontroll å ädelmetallarbeten angivna lägsta viktgränserna har bibehållits i förslaget.

Kontrollstämplingsplikt föreligger sålunda för ädelmetallarbete som tillverkats i landet eller importeras hit och som väger ett gram eller däröver om det är arbete av guld eller platina och 15 gram eller däröver om det är arbete av silver.

Kontrollstämplingen innebär att ett arbete genomgått föreskriven kontroll bl. a. med avseende på finhalten. Kontrollen av arbetets finhalt sker genom probering, som i princip skall föregå stämplingens åsättande. Det förutsätts härvid att arbetet är komplett till alla sina metalliska delar, har åsatta ansvarsstämplars och motsvarar de föreskrifter som i övrigt kan gälla. Om ädelmetallhalten motsvarar den åsatta finhaltstämplingen och hinder inte heller eljest finnes möta skall arbetet försees med kontrollstämpling. Som framgår under 15 § får kontrollen ske genom stickprov när sådan kontroll kan anses betryggande. Det får ankomma på provningsanstalten att utfärda närmare föreskrifter härom.

Probering och kontrollstämpling utförs av myndighet som Kungl.

Maj:t bestämmer. F. n. har statens provningsanstalt hand om ädelmetallkontrollen. Kontrollstämpling får — liksom hittills — utföras av särskilda kontrollstämplingsförrättare ute i landet.

Som framgått av den allmänna motiveringen måste det även i fortsättningen i viss utsträckning medges att kontrollstämpling sker utan att probering ägt rum dessförinnan. Ett sådant förfaringssätt bör emellertid få tillämpas bara beträffande registrerade guldsmeder på mindre orter där underlag för proberingsverksamhet saknas. Även där bör viss restriktivitet iakttas. Är ärendet inte på något sätt brådskande bör prov tas och sändas in till provningsanstalten och utlåtande därifrån avvaktas innan kontrollstämpling sker. Skulle någon guldsmed missbruka förtroendet bör han inte längre få ha möjligheten kvar att få kontrollstämpling utförd utan att probering skett.

I paragrafens tredje stycke har tagits upp en bestämmelse om undantag från regeln att probering skall föregå kontrollstämpling. Bestämmelsen gör det möjligt att i vissa fall förse ädelmetallarbete med kontrollstämpel före probering. Det krävs dock att prov för kontroll av ädelmetallhalten dessförinnan tagits. Medgivande att använda detta förfaringssätt bör lämnas av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer och avse viss ort. För medgivande fordras att särskilda skäl föreligger.

Om ett arbete inte håller lägst den tillåtna finhalten eller lägst den finhalt som anges i finhaltsstämpeln eller om det av annan anledning inte kan godkännas för kontrollstämpling blir följden att arbetet inte får saluhållas eller försälas. Är fråga om arbete som kommer till landet får det inte införas. Bestämmelser härom ges i 3 § andra stycket. Ett sålunda underkänt arbete skall om det tillverkats i landet återlämnas till den som lämnat in det för kontrollstämpling. Kan rättelse ske exempelvis genom att arbetet åsätts rättvisande finhaltsstämpel möter inte hinder mot att arbetet på nytt ges in för kontrollstämpling. I fråga om importarbete bör det återsändas om rättelse inte kan ske.

Kontrollstämpelns utformning är densamma som enligt 24 § förordningen om kontroll å ädelmetallarbeten. Bestämmelser härom lämnas i paragrafens fjärde stycke.

Den som saluhåller eller försäljer eller till riket inför ädelmetallarbete som inte i vederbörlig ordning blivit kontrollstämplat kan straffas enligt 23 §, om gärningen inte faller under brottsbalkens bestämmelser. Därjämte kan arbetet förklaras förverkat enligt 24 §.

13 §

Paragrafen behandlar s. k. frivillig kontrollstämpling och kontrollstämpling av ädelmetallarbete som inte är föremål för yrkesmässig handel. I paragrafen föreskrivs att ädelmetallarbete som inte omfattas av kontrollstämplingsplikten enligt 12 § skall kontrolleras och kontroll-

stämplas om det begärs. Bestämmelsen tar sikte på sådana arbeten som tillverkats inom landet och vilkas vikt understiger de i 12 § angivna viktgränserna. I fråga om importerade ädelmetallarbeten, vilkas vikt inte uppgår till vad som anges i 12 §, kontrolleras dessa när de införs till riket. På begäran skall sådana arbeten också förseas med kontrollstämpel om fordringarna för kontrollstämpling är uppfyllda.

I paragrafen ges möjlighet också för personer som inte yrkesmässigt handlar med arbeten av guld, silver eller platina, t. ex. amatörtillverkare, att på begäran få ädelmetallarbete kontrollstämplat om förutsättningarna för kontrollstämpling, främst i fråga om finhalt, är uppfyllda. För kontrollstämpling behöver arbetet inte vara försett med annan ansvarsstämpel är finhaltsstämpel.

En förutsättning för kontrollstämpling är att denna föregås av en tillfredsställande probering. Därav följer att om prov inte kan tas i erforderlig omfattning utan att arbetet skadas, kontrollstämpling inte bör ske. Ett uttryckligt stadgande om detta har inte ansetts vara behövt.

14 §

I 12 § lämnas bestämmelser om de ädelmetallarbeten som är underkastade kontrollstämplingsplikt. För att den offentliga tillsynen över ädelmetallhandeln skall vara effektiv krävs att kontroll sker också av import av arbeten av guld, silver eller platina. Enligt 3 § får annat arbete av guld, silver eller platina än sådant ädelmetallarbete som är försett med vederbörliga stämplat inte införas till riket. Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer kan dock enligt 22 § medge att sådan import får ske.

De arbeten som enligt paragrafen skall kontrolleras när de införs till riket är ädelmetallarbeten i den mån sådana arbeten inte är underkastade kontrollstämplingsplikt, dvs. vilkas vikt ej uppgår till de i 12 § angivna viktgränserna, samt annat arbete av guld, silver eller platina som importerats med vederbörligt tillstånd. Vad som förstås med sist nämnda arbeten anges i 1 §.

Till skillnad mot kontrollstämplingsplikten avser kontrollen enligt denna paragraf endast undersökning. Stämpling sker ej.

15 §

I princip skall probering ske av varje föremål som kontrolleras. Liksom enligt gällande rätt bör det emellertid vara möjligt att företa kontroll genom stickprov. En förutsättning för detta är dock att kontrollen kan anses tillfredsställande. Detta får anses vara fallet om kontroll sker enligt de principer som tillämpas vid normal noggrann produktionskontroll. Det bör kunna överlämnas åt tillsynsmyndigheten att fastställa när kontroll får ske genom stickprov.

16 §

I denna paragraf ges en bestämmelse om kontrollstämpling när olika ädelmetaller ingår i ett arbete. Bestämmelsen har sin förebild i 22 § förordningen om kontroll å ädelmetallarbeten. Stämplingsplikten skall bedömas särskilt för varje ädelmetall. Härvid är bestämmelserna i 12 § tillämpliga.

17 §

Om det kan antas att ett ädelmetallarbete skadas genom åsättande av kontrollstämpel skall stämpling inte ske. I ett sådant fall skall kontrollmyndigheten i stället utfärda kontrollbevis. Av detta skall framgå att arbetet uppfyller de krav som ställs upp för kontrollstämpling.

18 §

För den offentliga kontrollen skall utgå avgift. Denna skall, såsom av den allmänna motiveringen framgår, täcka de kostnader som uppkommer för probering, kontrollstämpling och utfärdande av kontrollbevis.

19 §

Det ankommer enligt denna paragraf på Kungl. Maj:t att bestämma vilken myndighet som bör anförtros tillsynen över efterlevnaden av den nu föreslagna lagen. F. n. utövas tillsynsuppgifterna av statens provningsanstalt.

Om tillsynen skall kunna göras effektiv bör personalen hos tillsynsmyndigheten ha fritt tillträde till lokal där ädelmetallarbete eller arbete av guld, silver eller platina tillverkas, säljes eller förvaras. Liksom enligt gällande ordning bör en bestämmelse härom tas in i lagen. Den har fått sin plats i paragrafens andra stycke. Tillsynsmyndigheten bör ha rätt att få biträde av den hos vilken tillsyn sker.

Om den som är skyldig att lämna tillsynsmyndigheten behövligt biträde underlåter att göra detta, kan han straffas enligt 23 §, om inte gärningen är straffbelagd i brottsbalken.

20 §

En förutsättning för att tillsynen skall bli effektiv är att tillsynsmyndigheten har kännedom om vilka som tillverkar, importerar och säljer ädelmetallarbeten och, med vederbörligt tillstånd, andra arbeten av guld, silver eller platina. I denna paragraf har därför dessa näringsidkare ålagts skyldighet att registrera sig hos tillsynsmyndigheten. Skyldigheten att vara registrerad fortvarar så länge yrkesmässig handel bedrivs. Närmare föreskrifter om de uppgifter som bör lämnas och om formerna för registreringen bör utfärdas av tillsynsmyndigheten.

Registrering skall ske när skyldighet därtill uppkommer och den upphör efter anmälan om att sådan skyldighet inte längre föreligger. An-

mälan skall göras hos tillsynsmyndigheten inom två veckor från registreringsskyldighetens upphörande.

Under remissbehandlingen av departementspromemorian har av guldsmedsmästarnas riksförbund samt Sveriges juvelerare- och guldsmedsförbund föreslagits att stämplarna från avregistrerad rörelse bör tillställas tillsynsmyndigheten i samband med avregistreringen för att minska risken för att stämplarna utnyttjas otillbörligt. Tillverkning eller innehav av stämpel är emellertid inte otillåtligt enligt den föreslagna lagen. Denna tar i stället sikte på stämplarnas användning. Först när en oriktig utformad eller ej registrerad stämpel åsatts ett arbete och detta bjuds ut till försäljning kan straff följa. I detta sammanhang bör också beaktas att stämplarna är enskild egendom. Det synes inte kunna fordras att dessa tillställs tillsynsmyndigheten i samband med avregistrering, åtminstone inte utan att ersättning lämnas för dessas värde. Av de skäl som jag nu anfört har jag inte ansett mig kunna biträda det under remissbehandlingen framförda förslaget.

För registreringen skall utgå registreringsavgift. Denna bör erläggas när registrering första gången sker efter det att registreringsskyldighet uppkommit och därefter utgå årligen så länge registreringsskyldighet föreligger. Avgiftens storlek bör bestämmas så att den täcker kostnaderna för registreringen och den löpande tillsynsverksamheten.

Underlåtenhet att fullgöra registreringsskyldighet och att anmäla registreringsskyldighetens upphörande kan medföra straff enligt 23 §.

21 §

Denna paragraf anger att Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer fastställer storleken av kontroll- och registreringsavgifterna.

22 §

Paragrafen är motiverad av det internationella samarbetet på handelsområde och av behovet att kunna medge undantag från den föreslagna lagen om särskilda skäl föranleder det. Bestämmelsen har sin förebild i 4 a § förordningen om kontroll å ädelmetallarbeten. I förtydligande syfte har i paragrafen tillagts ordet avvikelser.

Frågan om ädelmetallkontrollen har såsom framgår av den allmänna motiveringen tagits upp i olika internationella sammanhang bl. a. inom EFTA och det nordiska ekonomiska samarbetet. Probering och stämpling av ädelmetallarbeten tillhör också frågor som uppmärksammas inom de europeiska gemenskaperna, EG.

Enligt den nu gällande förordningen om kontroll å ädelmetallarbeten kan undantag från förordningen medges av Kungl. Maj:t. Också i den nya lagen bör finnas en dispensbestämmelse, bl. a. för att möjliggöra sådana undantag från lagen, som kan sammanhålla med önske-

mål från svensk sida att delta i det pågående internationella harmoniseringsarbetet på ädelmetallområdet. Undantag kan även komma i fråga exempelvis beträffande föremål, vilka från kontrollsynpunkt är utan betydelse, och beträffande import av guld, silver eller platina med lägre halt än som är tillåtlig. Bestämmelsen om dispens bör vara förknipad med ett medgivande för Kungl. Maj:t att delegera sin beslutanderätt till underlydande myndighet.

Både frågan om omfattningen av en ev. sådan delegation och frågan om den närmare utsträckning, i vilken dispensrätten kan komma att utnyttjas, är svåra att bedöma på nuvarande stadium. Det går inte att förutse de olika omständigheter som kan föranleda undantag. Den i lagen inskrivna möjligheten att ge dispens bör därför inte vara begränsad till viss eller vissa bestämmelser. Det skall dock strykas under att dispens ej bör få medges från den föreslagna lagens grundläggande stadganden såsom bestämmelserna om vad som förstås med ädelmetallarbeten. Om i sådant avseende krävs anpassning av stadgandena exempelvis till internationell överenskommelse bör detta ske genom lagändring.

Första stycket i paragrafen har utformats med beaktande av vad nu sagts. Det heter sålunda att Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer får medge undantag eller avvikelser från denna lag, om det är påkallat med hänsyn till överenskommelse med främmande stat eller till internationellt ekonomiskt samarbete eller om eljest särskilda skäl föreligger.

Hur förordnanden om undantag skall utformas får avgöras efter omständigheterna i det enskilda fallet.

Det har ansetts lämpligt att uttryckligen ange att undantag får förbindas med särskilda föreskrifter. Den som bryter mot sådan föreskrift kan ådraga sig straff enligt 23 §.

23 §

I denna paragraf ges regler om straff. Straffansvar inträder vid uppsåtligt brott mot lagens bestämmelser. Också överträdelse som skett av oaktsamhet medför ansvar.

Straffansvar enligt den föreslagna lagen kan komma i fråga i de fall som angivits i paragrafen genom hänvisning till tillämpligt lagrum. Erinran om att straff kan följa har i specialmotiveringen intagits under varje sådant angivet lagrum.

Syftet med en överträdelse av lagens regler kan vara att bedra en annan person. I sådant fall blir självfallet brottsbalkens bestämmelser om bedrägeri tillämpliga. Straffbestämmelserna i förevarande stadgande är alltså endast subsidiärt tillämpliga. En föreskrift härom har tagits upp i paragrafen.

Påföljden bör i normalfallet vara böter. Är brottet att anse som grovt

kan fängelse i högst sex månader utdömas. Om brottet skall anses som grovt eller inte får bedömas med hänsyn till gärningens art och omfattning. Ett upprepat åsidosättande av lagreglerna torde regelmässigt böra medföra att brottet bedöms såsom grovt.

Den som underlåter att lämna tillsynsmyndighet biträde enligt 19 § kan i vissa fall straffas enligt brottsbalkens bestämmelser. Det brott som närmast kommer i fråga är hindrande av förrättning enligt 17 kap. 13 § andra stycket brottsbalken. Påföljden för detta brott är böter. Eftersom straffbestämmelserna i den föreslagna lagen är subsidiärt tillämpliga i förhållande till brottsbalkens stadganden bör påföljden för underlåtenhet enligt 19 § vara böter.

24 §

Enligt gällande ordning skall s. k. underhaltiga arbeten som är avsedda för försäljning, oberoende av om förhållandet kan medföra ansvar, slås sönder genom provningsanstaltens försorg. Skrotet överlämnas härefter till ägaren. I fråga om importerade varor skall dessa i första hand på importörens bekostnad återutföras genom provningsanstaltens försorg. Har importvaror tagits i beslag och förklarats förverkade skall de regelmässigt slås sönder och smältas ner innan tullverket får sälja dem.

De gällande bestämmelserna om sönderslagning av underhaltiga arbeten synes inte böra bibehållas. I denna paragraf har i stället, efter mönster av 1971 års lag om handel med ädelmetallarbeten, tagits upp en generell bestämmelse om förverkande av arbete av guld, silver eller platina som saluhållits i strid mot lagens bestämmelser. Finns arbetet ej i behåll skall i stället värdet förverkas. Med hänsyn till att fall kan förekomma då förverkande kan te sig stötande för det allmänna rättsmedvetandet, har i paragrafen intagits en bestämmelse om att förverkande skall helt eller delvis kunna efterges.

Förverkandebestämmelsen avser endast arbete av guld, silver eller platina. Detta är av betydelse när fråga är om t. ex. ett föremål som består av olika material. Förverkande kan i sådant fall ske endast av den eller de delar som består av guld, silver eller platina.

25 §

I paragrafen ges bestämmelser om hantering av importerade arbeten. Bestämmelserna har förebild i 9 § förordningen om kontroll å ädelmetallarbeten. Den nya tullagens regler om hemtagning bör få tillämpas efter medgivande av tillsynsmyndigheten.

26 §

Enligt denna paragraf kan Kungl. Maj:t delegera till myndighet att meddela närmare föreskrifter för tillämpningen av lagen.

Övergångsbestämmelser

Lagen bör träda i kraft den 1 juli 1974.

Genom lagen upphävs bl. a. förordningen (1956: 328) om kontroll å ädelmetallarbeten och den därtill hörande ädelmetallstadgan (1956: 329). Författningarna bör emellertid alltjämt vara tillämpliga på ädelmetallarbeten som stämplats enligt gällande ordning. Likaså får de tillämpas på arbeten som inlämnats för kontrollstämpling innan den nya lagen trätt i kraft.

Enligt nu gällande bestämmelser föreligger ej skyldighet att förse ädelmetallarbeten av silver eller platina med finhaltsstämpel. Några remissinstanser har med hänsyn till att stämpelset för år 1974 redan tillverkats föreslagit att den nuvarande ordningen får fortsätta till utgången av år 1974. Förslaget har tillgodosetts genom särskild övergångsbestämmelse.

11 Hemställan

Under åberopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t *dels* föreslår riksdagen att antaga inom industridepartementet upprättat förslag till lag om handel med arbeten av guld, silver eller platina.

dels bereder riksdagen tillfälle att yttra sig över de av mig förordade riktlinjerna för ädelmetallkontrollen.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Vid protokollet:

Eva Dybeck

Departementspromemorians förslag

Lag om handel med ädelmetallarbeten

Härigenom förordnas som följer.

1 § Denna lag äger tillämpning på yrkesmässig handel med arbeten av guld, silver eller platina. Sådant arbete är underkastat kontroll enligt denna lag med avseende på tillverkning, försäljning och import.

Kontrollstämpling enligt 12 och 13 §§ får ske även av arbete som ej är föremål för yrkesmässig handel.

Lagen gäller ej sådana arbeten som uteslutande är avsedda för medicinsk, vetenskaplig eller industriell användning eller har antikvariskt värde.

2 § Med arbete av guld, silver eller platina förstås arbete som innehåller, om det är utfört av

guld, 200 tusendelar fint guld eller däröver,

silver, 400 tusendelar fint silver eller däröver, samt

platina, 400 tusendelar fin platina eller däröver,

om guldet, silvret eller platinan ingår i arbetet på annat sätt än enbart såsom plätering, förgyllning, försilvring eller platinering.

3 § Med ädelmetallarbete förstås arbete av guld, silver eller platina som innehåller, om det är utfört av

guld, 750 tusendelar fint guld eller däröver,

silver, 830 tusendelar fint silver eller däröver,

platina, 950 tusendelar fin platina eller däröver,

med en tillåten avvikelse nedåt för guld och platina av fem tusendelar samt för silver av åtta tusendelar.

4 § Endast ädelmetallarbete får förses med stämplars enligt denna lag.

Annat arbete av guld, silver eller platina än sådant ädelmetallarbete som är försett med föreskrivna stämplars får icke saluhållas eller försäljas inom riket eller införas till riket. Om undantag härifrån stadgas i 22 §.

På ädelmetallarbete eller arbete som liknar sådant får icke förekomma stämpel eller annat märke som lätt kan förväxlas med stämpel enligt denna lag.

5 § Ansvarsstämplars för här i riket tillverkat ädelmetallarbete är tillverkarstämpel, årsbeteckning samt finhaltsstämpel. Finnes ej tillräckligt utrymme på arbetet, får årsbeteckning utelämnas.

Ansvarsstämpel för ädelmetallarbete som införts till riket är finhaltsstämpel.

6 § Tillverkarstämpel får innehålla endast bokstäver. Sådan stämpel skall vara godkänd av och registrerad hos den i 19 § angivna tillsynsmyndigheten.

7 § Årsbeteckning skall ange tillverkningsåret och skall vara en av bokstäverna A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U, V, X, Y, Z, föregången av siffra. Beteckningen 2 A skall ange år 1975. Bokstäverna skall användas i följd, en för varje år. För varje ny omgång bokstavsserien är i användning skall närmast högre siffra begagnas.

8 § Finhaltsstämpel skall ange finhalten.

Som finhaltsstämpel skall användas
 för guldarbeten 18 K, 20 K och 23 K, utmärkande en finhalt av lägst 750, 840 respektive 975 tusendelar,
 för silverarbeten 830 och 925, utmärkande en finhalt av lägst 830 respektive 925 tusendelar, samt
 för platinaarbeten 950, utmärkande en finhalt av lägst 950 tusendelar, med en tillåten avvikelse nedåt för guld och platina av fem tusendelar samt för silver av åtta tusendelar.

I fråga om ädelmetallarbeta som införes till riket får myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer medgiva att annan finhaltsstämpel användes.

9 § Åsatt finhaltsstämpel gäller för arbetet i dess helhet.

Består arbetet av olika metaller, varav någon del ädelmetall, eller av skilda delar, som ej fogats ihop genom lödning eller nitning, gäller finhaltsstämpeIn för den del varå stämpeIn anbringats.

På metallidel som icke är ädelmetallarbeta skall vara inslaget beteckningen "Metall" eller "Met" eller metallens benämning eller kemiska beteckning om tillverkningstekniska skäl icke utgör hinder för detta.

10 § Ansvarsstämplar skall på ädelmetallarbeta anbringas av tillverkaren eller importören.

Såsom tillverkare anses även den som yrkesmässigt givit annan i uppdrag att utföra ädelmetallarbeta (legotillverkning).

11 § Tillverkare skall tillse att utfört ädelmetallarbeta motsvarar åsatta ansvarsstämplar. Detsamma gäller importör i fråga om ädelmetallarbeta som införts till riket.

Den som saluhåller eller säljer ädelmetallarbeta skall tillse att föreskrivna stämplat är åsatta arbetet.

12 § Ädelmetallarbeta som tillverkats i riket eller hit införes och vars vikt uppgår för guld- eller platinaarbete till ett gram eller däröver och för silverarbete till 15 gram eller däröver, skall kontrolleras av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer.

Motsvarar ädelmetallhalten åsatt finhaltsstämpel och motsvarar arbetet i övrigt gällande föreskrifter, skall myndigheten förse arbetet med kontrollstämpel. Bestämmelserna i 9 § äger därvid motsvarande tillämpning.

Kontrollstämpel utgöres av tre kronor i trepassformad sköld för inom riket tillverkat arbete och i oval sköld för hit infört arbete med ett efterföljande S beträffande silverarbete och P beträffande platinaarbete.

13 § Även annat ädelmetallarbeta än som avses i 12 § första stycket skall på begäran kontrolleras och förses med stämpel.

14 § Ädelmetallarbeta, vars vikt ej uppgår till vad som angives i 12 § första stycket, samt annat arbete av guld, silver eller platina skall då det införes till riket kontrolleras i fråga om finhalten.

15 § Kontroll enligt 12—14 §§ får ske genom stickprov när sådan kontroll kan anses tillförlitlig.

16 § Ingår i arbete skilda ädelmetaller skall kontrollstämplingsplikten bedömas särskilt för varje ädelmetall.

17 § Kan kontrollstämpling ej ske utan att arbetet skadas, får kontrollmyndigheten i stället utfärda bevis om att arbetet uppfyller fordringarna för kontrollstämpling.

18 § För undersökning enligt 12—14 §§, kontrollstämpling eller kontrollbevis utgår kontrollavgift.

19 § Tillsyn över efterlevnaden av denna lag utövas av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer.

Tillsynsmyndigheten äger tillträde till lokal, där arbete av guld, silver eller platina tillverkas, säljes eller förvaras, och får därifrån medtaga sådant arbete för undersökning.

20 § Den som yrkesmässigt inom riket tillverkar eller försäljer ädelmetallarbeta eller till riket inför ädelmetallarbeta eller annat arbete av guld, silver eller platina skall vara registrerad hos tillsynsmyndigheten. För registrering utgår årlig registreringsavgift.

Föreligger ej längre registreringskyldighet enligt första stycket, skall den registrerade senast två veckor efter det att registreringskyldigheten upphört anmäla detta hos tillsynsmyndigheten.

21 § Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer fastställer avgifter enligt denna lag.

22 § Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer får medge undantag från denna lag, om det är påkallat med hänsyn till överenskommelse med främmande stat eller till internationellt ekonomiskt samarbete eller om eljest särskilda skäl föreligger.

Medgivande enligt första stycket får förenas med villkor.

23 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 4 eller 8 §§, 9 § tredje stycket, 10, 11 eller 20 §§ eller mot villkor som meddelats med stöd av 22 § andra stycket,

2. använder tillverkarstämpel, årsbeteckning eller finhaltsstämpel som ej är utformad enligt föreskrifterna i 6, 7 respektive 8 §§,

3. använder tillverkarstämpel som ej är godkänd och registrerad enligt 6 §,

4. underlåter att fullgöra vad som åligger honom enligt 19 § andra stycket,

döms till böter eller fängelse i högst sex månader, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

I ringa fall döms ej till ansvar.

24 § Arbeta av guld, silver eller platina, som saluhålles i strid mot denna lag, eller värdet därav skall förklaras förverkat, om det ej är uppenbart obilligt.

Denna lag träder i kraft den

Genom lagen upphäves

1. lagen (1971: 1082) om handel med ädelmetallarbeten,
2. förordningen (1956: 328) om kontroll å ädelmetallarbeten,
3. ädelmetallstadgan (1956: 329),
4. förordningen (1901: 20) angående förbud mot anbringande av vissa stämplor eller märken å förgyllda och försilvrade med flera arbeten av oädel metall m. m.

De under 2 och 3 angivna författningarna gäller fortfarande i fråga om ädelmetallarbeten, som åsatts stämplor med stöd av någon av dessa författningar eller som före denna lags ikraftträdande införts till riket eller inlämnats för kontrollstämpling.

Ortsmärke, som enligt 16 § förordningen om kontroll å ädelmetallarbeten bestämts före denna lags ikraftträdande, får även i fortsättningen åsättas ädelmetallarbete.

I fråga om årsbeteckning för år 1974 gäller äldre bestämmelser.